

Ontdek
de natuur
in elk seizoen

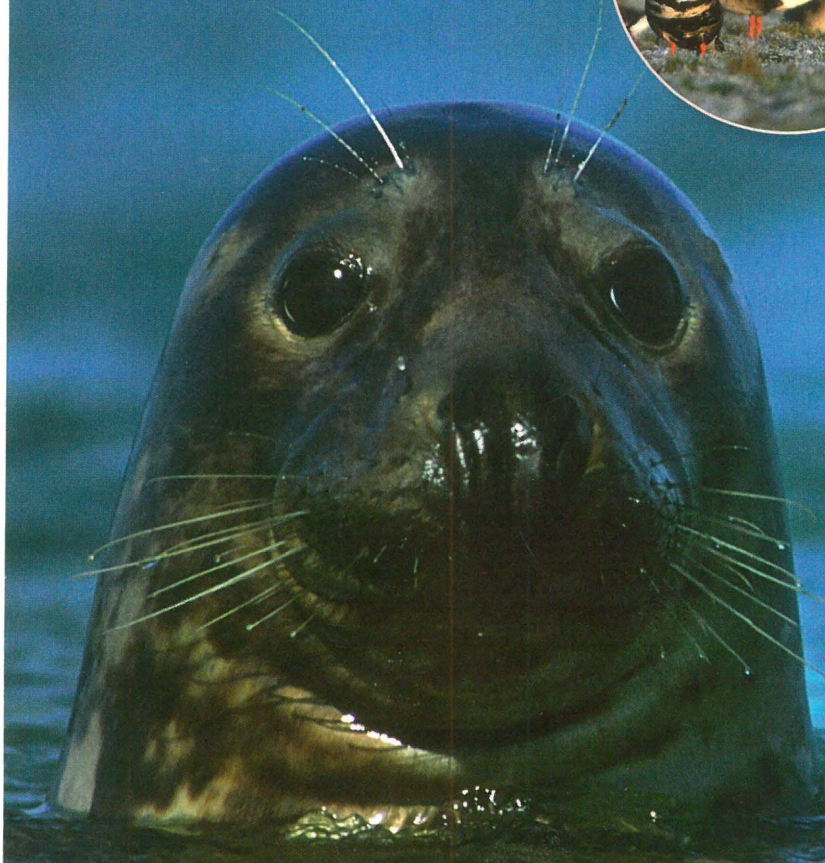
Wandelen

Winters
vogelfestival

Genieten

SAMENSTELLING
 REDACTIE
 LAY-OUT
 DRUKBEGELEIDING
 FOTOGRAFEN

DRUK
 FOTO'S COVER
 WETTELIJK DEPOT
 VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Aagje De Doncker, Jan Loos, Dirk Bogaert, Wouter Mortier
 Aagje De Doncker, Jan Loos
 VM Graphics (Merendree), Jenny Dedoncker
 Thomas Vercauteren
 Yves Adams, Yvonne Bax, BMM, Peter Bossu, Misjel Decler, Rudy Deplae, Marc De Vos (AN FOD Leefmilieu, Marc Herremans, Hubert Lehaen, Clive Martin, Anette Mortier, Luc Meu Tom Schils, Edgard Verhasselt, Hugo Willocx
 Corelio Printing (Erpe-Mere) • 175 000 ex.
 Hugo Willocx, Peter Bossu (vuurtoren), Misjel Decler (fietsers)
 D/2008/9512/1
 Willy Ibens • Coxiestraat 11 • 2800 Mechelen

Een zee van mogelijkheden

Op zoek naar hét voorbeeld van de 'eeuwige tegenstelling'? Denk dan aan onze Vlaamse kust en het aanslepende duel tussen toerisme, economie en natuur. Decennia lang stond meer toerisme immers gelijk aan meer woningbouw en almaar minder ruimte voor natuur en de kustlandschappen. En wat te zeggen over ecologie en economie die elkaar om elke morzel grond bekampen? Zo verdwijnen bij elke havenuitbreiding steevast waardevolle polders.

Ook tussen toerisme en staalharde economie botert het allerminst – zonnebaden doe je nu eenmaal niet met zicht op industrie. Kortom, een zee van dilemma's. In de volksmond heet dat: 'Kiezen is verliezen'.

Al laten sommige hersenbrekers zich niet een-twee-drie oplossen, toch zet een goed gesprek al heel wat zoden aan de dijk. Wanneer diverse maatschappelijke spelers en belangengroepen met een open geest rond de tafel zitten, dan gaan ze allen van tafel als winnaars.

Mensen aansporen om de handen in elkaar te slaan en zo inspirerende projecten met een meerwaarde voor iedereen uit de grond te stampen: het is sinds jaren ook de filosofie van het Kustactieplan van de Vlaamse regering.

Hoe wonderlijk samenwerken wel kan zijn, zie je bijvoorbeeld in Zeebrugge waar een wereldhaven zich niet alleen bekommert om de eigen groei maar zich tegelijkertijd ook ontfermt over de grootste Europese broedkolonie sterns. Dat het resultaat bovendien een toeristische topper is, kan alleen maar op applaus onthaald worden.

Aan de westkust gooit het Plan Zeehond, een ambitieus natuurherstelproject in de IJzermonding, dan weer hoge ogen als toeristische trekpleister voor zowel Nieuwpoort als Middelkerke. Het nieuwe Vogelfestival in Damme zal deze winter beslist menig binnen- en buitenlands bezoeker verleiden tot een weergaloze korte wintertrip aan de oostkust of in het Brugse Ommeland.

Moraal van het verhaal: de ogenschijnlijke tegenpolen toerisme, economie en natuurbehoud zijn in staat om samen prachtige verhalen te schrijven. Is elk fraai natuurgebied uit de Kust- & Zeegids immers niet een belangrijke troef voor zowel toerisme als de plaatselijke economie?

Natuurpunt, het Agentschap voor Natuur en Bos van de Vlaamse overheid, het Provinciebestuur van West-Vlaanderen en het Kustactieplan van de Vlaamse regering bieden je in deze Kust- & Zeegids een adembenemend overzicht van de eindeloze mogelijkheden die zowel natuur als landschappen voor je in petto hebben.

Op wandel of op de trappers: laat je meevoeren op een boeiende ontdekkingstocht van 70 kilometer lang tussen De Panne en Knokke... Het enige wat jou nog te doen staat, is genieten!

Willy Ibens • ALGEMEEN DIRECTEUR NATUURPUNT

Marleen Evenepoel • ADMINISTRATEUR-GENERAAL AGENTSCHAP VOOR NATUUR EN BOS

Raymonda Verdyck • ADMINISTRATEUR-GENERAAL TOERISME VLAANDEREN

Jan Durnez • BESTENDIG AFGEVAARDIGDE LEEFMILIEU PROVINCIEBESTUUR WEST-VLAANDEREN

Uitwaaien in De Westhoek Duinen à la carte

Benieuwd naar het grootste aaneengesloten duingebied aan de Vlaamse kust? Trek dan naar het westelijk uiteinde van onze kustlijn. Geprangd tussen De Panne en de grens met Frankrijk kijkt het imposante duinenreservaat De Westhoek er uit over zee. In dit gave landschap kan je als wandelaar duinen van diverse pluimage bewonderen. Wat meer is, je kan er zelfs 'wandelende duinen' tegen het lijf lopen of oog in oog komen te staan met grote grazers in de lager gelegen pannengordels.

Een snoer van duinen

Het Vlaams natuurreservaat De Westhoek strekt zich uit over maar liefst 345 hectare. Samen met de aangrenzende Calmeynbos-Krakeelduinen (98 hectare), de Oosthoekduinen (81 hectare) en de Franse duinen van Le Perroquet (225 hectare) vormt De Westhoek het grootste duinmassief van onze kust. Al in 1935 werd De Westhoek als landschap beschermd om vervolgens in 1957 als allereerste natuurgebied ooit het definitieve statuut van staatsnatuurreservaat te ontvangen.

Variatie troef

Zeg nooit zomaar 'zand' tegen een duin. Zee-reepduinen, loopduinen, paraboolduinen, grijze en blonde duinen: de ene duin is beslist de andere niet. Neem even de proef op de som in De Westhoek. Je zal versteld staan van de zeer uiteenlopende ouderdom, vorm en begroeiing van de verschillende duinzones. Min of meer evenwijdig met de kustlijn kan je verschillende 'gordels' onderscheiden: het strand, de voorduinen, de noordelijke pannengordel, het centrale stuifduin, de zuidelijke pannengordel en de binnenduinen. De zogenaamde 'pannengordels' ten noorden en ten zuiden van het centrale stuifduin zijn eigenlijk 'duinvalleien' die ontstaan zijn doordat de wind al het droge zand heeft weggeblazen; wat overblijft, is in eerste instantie een vlakte van nat zand op het niveau van de grondwatertafel. De noordelijke en zuidelijke pannengordels hebben zich inmiddels ontwikkeld tot een lappendeken van droge en vochtige duingraslanden en kalkmoerasjes met een unieke vegetatie.

De 'Sahara' op wandel

In het hart van De Westhoek palmt een kurkdroog stuifduin, beroemd in De Panne als 'de Sahara', maar liefst 100 hectare in. De officiële benaming van dit stuifduin is 'het centrale

wandelduin'. Niet omdat je erover kan wandelen, wel omdat dit immense stuifduin langzaam maar zeker van zuidwest naar noordoost door het gebied 'wandelt'. Zo neemt de overheersende zuidwestenwind steevast duinzand mee om vervolgens uitgestoven duinpannen te creëren waarin het grondwater aan de oppervlakte komt. Aan de noordoostelijke zijde wordt het stuivende duinzand opnieuw afgezet, zodat het duin aan deze zijde steeds verder aanzwelt. Samengevat: 'de Sahara' rolt als het ware in slow motion over het landschap en bedelft alles wat op haar weg ligt onder een dikke laag duinzand.

Vroeger was de jaarlijkse zandverplaatsing veel groter dan nu. Door veranderende klimaatfactoren en de afname van grazende konijnen neemt de begroeiing in het stuifduin de laatste jaren toe en raakt 'de Sahara' steeds meer 'gefixeerd' door helmgras. Wie De Westhoek bezoekt bij warm zomerweer, doet er goed aan voldoende water mee te nemen. Zonder drank wordt een oversteek van 'de Sahara' al snel een nare herinnering. Ook bescherming tegen de zon is geen overbodige luxe.

Schatkamer van biodiversiteit

Duinen die tegelijk voedselarm én kalkhoudend zijn, je ziet het uitsluitend aan de kust.

Het mag dan ook niet verbazen dat tientallen plantensoorten slechts in de kustduinen kunnen gedijen. De Westhoek biedt een schatkamer van planten, boordevol botanische pareltjes als zomerbitterling, zonneroosje, duinroosje, parnassia, rietorchis en moeraswespenorchis.

Zoveel moois verdient voldoende bescherming. De Westhoek wordt dan ook tot in de puntjes beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos. Cruciaal zijn het behoud van grootschalige verstuingen en historische biodiversiteit. Tal van natuurinrichtingsmaatregelen zijn al uitgevoerd, onder meer het verwijderen van duinstruweel om het open landschap van vochtige duinvalleien en graslanden te herstellen. Oude bomkraters zijn opnieuw uitgegraven; ze doen nu dienst als veedrinkpoel en zijn tegelijk een gedroomde voortplantingsplaats voor zeldzame amfibieën als de rugstreeppad en de kamsalamander.

Oog in oog met grote grazers

Sinds 1997 wordt in de pannengordels van De Westhoek ook aan begrazingsbeheer gedaan. Schotse hooglandrunders, Poolse Koinikpaarden, Shetlandpony's en ezels helpen er 'grazenderwijs' het open duinlandschap

mee in stand te houden. Wie deze imposante dieren van héél dichtbij wil bewonderen, rept zich best naar de zomerwandelingen van Natuurpunt en het Agentschap voor Natuur en Bos.

Vrij wandelen in De Westhoek

In het hart van deze Kust- & Zeegids vind je een grote wandelkaart van De Westhoek. Je start je wandeling best aan het infohuisje op het einde van de Dynastielaan/Schuilhavenlaan. In de zomermaanden is deze kiosk regelmatig bemand door enthousiaste natuurgidsen, in het winterhalfjaar moet je het helaas stellen zonder een inleidend woordje ter plaatse. Uiteraard blijven de medewerkers van het Vlaams Bezoekers- en Natuureduca-

tiecentrum De Nachtegaal (zie het volgende artikel in deze Kust- & Zeegids) en de Dienst voor Toerisme (058-42 18 18 • toerisme@depanne.be) het jaar rond wél ter beschikking voor alle informatie over De Westhoek.

Er zijn tal van wandelmogelijkheden, maar de combinatie van Ligusterpad, Helmpad, Grenspad en Slufterpad is een echte aanrader. Je doorkruist een echt duinstruweel en een strook natte pannengordel om vervolgens de oversteek van de beruchte Sahara aan te vatten. Als je de Franse grens haalt, dan voert het Grenspad je naar het Noordzeestrand. Op je terugweg langs het Slufterpad kan je heerlijk uitwaaien. De horeca van De Panne lonkt al in de verte!

ZOMERWANDELINGEN IN DE WESTHOEK (DE PANNE)

Elke donderdag in juli en augustus 2008 om 10u30

 Aan het infohuisje op het einde van de Dynastielaan/Schuilhavenlaan

 Bijdrage: 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Gratis voor leden van Natuurpunt. Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

 Kustram halte De Panne Esplanade + 30 minuten wandelen

Bezoekerscentrum De Nachtegaal Sleutel tot de Westkust

Pal op de grens van het Calmeynbos en de Oosthoekduinen prijkt het Vlaams Bezoekers- en Natuureducatiecentrum De Nachtegaal. Een hele mond vol, maar er valt dan ook heel wat te beleven in de wondere wereld van De Nachtegaal. Trek je richting één van de vele natuurgebieden aan de Westkust, weet dan dat De Nachtegaal de uitgelezen uitvalsbasis is.

Zo leuk kan leerrijk zijn

Het Vlaams Bezoekers- en Natuureducatiecentrum De Nachtegaal, een initiatief van het Agentschap voor Natuur en Bos, het departement LNE (afdeling Milieu-integratie en -subsiëring) van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de gemeente De Panne, kan uitpakken met een arsenaal aan troeven. Hoofdtroef is ongetwijfeld het feit dat De Nachtegaal zich omringd weet door uiterst waardevolle duincomplexen; het adembenemende panorama op de hoogste verdieping krijg je er dan ook zomaar bovenop.

Leuk en leerrijk, dat is de permanente tentoonstelling in een notendop.

Van zee, duinen en polders tot de geschiede-

nis van de kustvlakte: bezoekers worden helemaal ondergedompeld in het reilen en zeilen van fauna en flora aan de kust. Je ontdekt er alle natuurgebieden van de Westkust en je staat even stil bij het belang van natuurbescherming, -beheer en -ontwikkeling. Bovendien heeft De Nachtegaal altijd wel wat nieuws te bieden.

Zo werkt De Nachtegaal elk half jaar een gloednieuwe tijdelijke tentoonstelling uit om trent een origineel natuur- of milieuthema.

Kinderen koning

Voor kinderen is De Nachtegaal het gedroomde startpunt voor een ontdekkings-tocht in de natuur. Een speels maar actief

Zomerzoektocht met zand tussen de tenen

In juli en augustus kan je deelnemen aan een wandelzoektocht die start en eindigt aan het Vlaams Bezoekers- en Natuureducatiecentrum De Nachtegaal in De Panne. De wandelzoektocht neemt je op sleeptouw doorheen verschillende mooie natuurgebieden waaronder de Oosthoekduinen. Je trekt eveneens door een stukje Dumontwijk in het hart van De Panne. Voel de frisse zeebries op de zeedijk en geniet van een weids landschap vanaf het uitkijkplatform in het Vlaams natuurreserveaat De Westhoek. Deelname is gratis. Deelnemingsformulieren zijn verkrijgbaar in de diensten voor toerisme van De Panne en Koksijde en aan de infobalie van het VBNC De Nachtegaal. Een mooie prijzenpot ligt te wachten op een aantal gelukkige winnaars.

kinderparcours maakt de kleine spruiten wegwijs in de tentoonstelling. Dat ook enkele strand- en duinthema's tot leven gebracht worden, is ontegensprekelijk een pluspunt voor de jongste bezoekers. In de natuurtuin ontdekken kinderen dan weer elf nagebootste duinbiotopen met elk hun typische flora. Je loopt langsheen met helm beplante zeereepduinen en paraboolduinen, je doorkruist duinstruweel, en je verkent een natte duinpanne om... tot rust te komen op de pontons bij de duinplas, op de picknickbanken of in de cafetaria van De Nachtegaal.

Van 'strandsnuistereren' tot 'duinpiepers'

Educatie vormt een cruciale pijler van De Nachtegaal. Het aanbod van projecten en pakketten zoals 'Strandsnuistereren' en 'Zeevogels in de kijker' is dan ook bijzonder uitgebreid. Welk seizoen ook, De Nachtegaal doet het uitstekend als bestemming voor zeeklassen of schooluitstapjes!

Op aanvraag kunnen hogeschoolstudenten en groepen ook aangepaste vormings sessies volgen en gebruik maken van de veldklas, het veldlabo en de audiovisuele ruimte. De mediatheek bevat dan weer

een schat aan informatie over natuur en milieu.

Goed om weten is ook dat je aan het onthaal terecht kunt voor alle informatie omtrent wandel- en fietsroutes in de buurt, nabijgelegen natuurgebieden, ontlenen van educatief materiaal... Van de 'Grenspadrugzak' tot de 'Duinpieper', elk educatief pakket tekent voor een originele invalshoek en een onvergetelijke wandeling. De Nachtegaal moet je gezien hebben!

VBNC De Nachtegaal

Olmendreef 2 • De Panne
tel 058-42 21 51 • fax 058-42 21 52
nachtegaal.anb@vlaanderen.be
www.vbncdenachtegaal.be

Openingsuren

Paasvakantie tot 30 juni

10u tot 17u (maandag tot vrijdag)

10u tot 17u30 (weekend en feestdagen)

Juli - augustus - september

dagelijks van 10u tot 18u

1 oktober tot paasvakantie

10u tot 17u (maandag tot vrijdag)

13u30 tot 17u30 (weekend en feestdagen)

ZOMERWANDELINGEN IN DE OOSTHOEKDUINEN (DE PANNE)

Donderdagen 10 en 24 juli en 7 en 21 augustus 2008 telkens om 15u

Aan bezoekerscentrum De Nachtegaal, Olmendreef 2 (zijstraat van de baan De Panne-Adinkerke) in het Calmeynbos

Bijdrage: 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Gratis voor leden van Natuurpunt. Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

Kusttram halte De Panne Kerk + 5 minuten wandelen

Brede duinen van de westkust

Eenheid in verscheidenheid

Van smalle en brede, hoge en lage, rijk begroeide en kale duinen, winderige verstuivingen tot beschutte duinvalleitjes: aan de westkust is geen enkel duingebied hetzelfde. Sterker nog, zelfs binnen één duingebied kan je behoorlijk wat verschillen bespeuren. De westkust kan niet alleen bogen op een enorme afwisseling in landschappen, maar ook op een bijzondere rijkdom aan dieren en planten. Zo groeien bovenop de duinen droogteminnende planten, terwijl even verderop in de vochtige duinvalleien de natte vegetatie de plak zwaait. Vandaag de dag zijn de uiteenlopende maar uitermate rijke duinengordels van de westkust dan wel een blikvanger van formaat, stuk voor stuk dragen de duinlandschappen ook de littekens van een woelig verleden.

Over 'santvloghe' en paraboolduinen

Van oudsher voeren kustbewoners in en op de rand van de duinen een verbeterde strijd tegen de natuurelementen. Oude geschriften spreken over 'santvloghe' ofwel grote zandverstuivingen in het gebied die heel wat vruchtbare poldergronden toedekten met een dik deken van zand. Niet alleen landbouwgronden verdwenen onder het zand, aan de westkust werden in de 17de eeuw ook het vissersdorp Nieuwe Yde en de Duinenabdij in de huidige gemeente Koksijde verzwolgen door oprukkende paraboolduinen, hoefijzervormige duinen met breed uitlopende armen. De lageregelegen

en veelal vlakke valleien tussen de armen van de paraboolduinen worden 'pannen' genoemd. Dergelijke landschappen van hoge paraboolduinen zijn, hoewel ze pas tussen de 16de en 19de eeuw ontstonden, kenmerkend voor de westkust. Zowel de toename van zandaanvoer vanuit zee en strand door een toegenomen aantal stormen als een intensievere begroeiing door huisvee, die leidde tot de verstuiving van duinen die voorheen door begroeiing waren vastgelegd, werkten het ontstaan van paraboolduinen in de hand.

Van duinvallei tot aardappelveld

De nasleep van de Franse Revolutie van 1789 werkte de privatisering van de duinen danig in de hand. Aan de voornamelijk door vissers en landbouwers bewoonde westkust werden vochtige duinvalleien al gauw omgebouwd tot aardappelvelden, de overige gronden tot weilanden. Bovendien sloeg ook de kap van struiken en duinbosjes voor brand- en rijshout lelijke wonden in het duinlandschap. Vandaag de dag vinden we slechts her en der nog enkele restanten terug van de vroegste bebossing die plaatsvond in de tweede helft van de 18de eeuw,

met name langs de binnenduinstrand van De Panne (Duinzoom Oosthoek) en in het Kerkepannebos. Met zijn 150 jaar behoort het Kerkepannebos zelfs tot de oudste bosjes van de gehele Vlaamse kust. Vanaf 1902 werd het Calmeynbos aangeplant door grootgrondbezitter Maurice Calmeyn. Een slimme zet, aangezien een bebost perceel meer zou opbrengen voor villabouw en door houtopbrengst. 'Zou', want tot villabouw is het gelukkig nooit gekomen. Goed om weten: het Agentschap voor Natuur en Bos plant de aanleg van een fietspad in het populaire bos!

Welkom in de Oosthoekduinen

De Oosthoekduinen (38 hectare), het oostelijke deel van het Calmeynbos (20 hectare), de Duinzoom Oosthoek (20 hectare) en een handvol kleinere terreintjes, samen goed voor 80 hectare boeiende natuur, vormen het deelgebied Oosthoekduinen van het Vlaams natuurreservaat 'Duinen en Bossen van De Panne'.

De eigenlijke Oosthoekduinen maken de brug tussen de duinen van De Westhoek en de Houtsaegerduinen. Ze worden gevormd door enkele west-oost verlopende, eeuwenoude duinruggen of paraboolduinen met tussen-

liggende pannen. Wie het Sleedoornpad volgt, wandelt langs ezels en Konikpaarden die het Agentschap voor Natuur en Bos grazenderwijs bijstaan bij het beheer.

Wandelen in de Houtsaegerduinen

Geprandt tussen de bewoning van De Panne en Sint-Idesbald liggen de Houtsaegerduinen en het Kerkepannebos (80 hectare). Zowel de talrijke veeweides als de verwoestingen toegebracht tijdens de Eerste Wereldoorlog en de recreatie veroorzaakten een golf van verstuiwingen. Het droge, half-natuurlijke duinlandschap met mos-, korstmos- en buntgrasvegetaties behoort evenwel tot het beste ontwikkelde van de hele kust. Het uitgraven van talrijke poelen valt in de smaak bij zowel kruipend moerasscherm als kamsalamander, twee soorten die op Europese schaal zeldzaam zijn en die vandaag helemaal terug van weggeweest zijn. In de Houtsaegerduinen lopen twee lusvormige wandelpaden. De enige ingang bevindt zich op het einde van de Noorddreef, een opvallend straatje dat vertrekt op het pleintje bij het kruispunt van de Veurnestraat (N35 De Panne - Veurne) en de Koksijdeweg (N396 De Panne - Koksijde-Dorp).

Het duinencomplex Ter Yde

Op zoek naar het neusje van de zalm inzake ecologische rijkdom aan de westkust? Breng dan zeker en vast eens een bezoek aan het waardevolle duinencomplex Ter Yde. Het gebied van maar liefst 260 hectare is de optelsom van alle resterende duingebieden tussen Oostduinkerke en Groenendijk: de Zeebermduinen, Ter Yde, de Karthuizenruinen, de Plaatsduinen, de Spelleplekke, het Hannecartbos en de Oostvoorduin.

Van mosduinen, duingraslanden en duinpannen over stuivende duinen en duinbos tot duinbeek: in Ter Yde passeren ze stuk voor stuk de revue. De vochtige duinpannen in het hart van Ter Yde zijn botanische paradijzen met onder meer zeven soorten orchideeën, rond wintergroen en prachtig bloeiende parnassia. Voetgangspoortjes aan beide zijden van de kustweg tussen Oostduinkerke-Bad en Nieuwpoort-Bad tonen je de weg naar de wandelpaden in Ter Yde en de Zeebermduinen.

ZOMERWANDELINGEN IN DE HOUTSAEGERDUINEN (DE PANNE)

Elke zondag in juli en augustus 2008 om 10u

Aan de fontein op de markt van De Panne

Bijdrage: 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Gratis voor leden van Natuurpunt. Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

Kusttram halte De Panne Centrum + 10 minuten wandelen

TER YDE (OOSTDUINKERKE)

Vrijdagen 11, 18 en 25 juli en 1, 8 en 15 augustus 2008 om 15u

Op het kruispunt van de Albert I-laan en de Cottagelaan

Bijdrage: 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Gratis voor leden van Natuurpunt. Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

Kusttram halte Duinpark

Grote grazers in de duinen

Charmant van nature

Het beheer van grote natuurgebieden vergt handenvol werk. Om die reden doen zowel natuurverenigingen als het Agentschap voor Natuur en Bos vaak een beroep op begrazing met paarden of runderen.

Zo worden doorgaans bijzonder stoer ogende rassen als Noorse fjordenpaarden, Poolse Konikpaarden, Shetlandpony's, Angus-Aberdeenrunderen, Schotse hooglanders of Galloway-runderen ingezet.

Grote grazers in de duinen ogen niet alleen bijzonder mooi, bovendien zorgen ze er ook voor dat een situatie uit vroeger tijden wordt hersteld – meer bepaald toen grote grazers door hun graasgedrag een gevarieerd landschap met halfopen karakter in stand hielden. Dankzij extensieve begrazing ontstaan immers allerhande variaties in de plantengroei, die een erg gunstige invloed hebben op de soortenrijkdom van zowel fauna als flora.

Robuust uiterlijk, zachte inborst

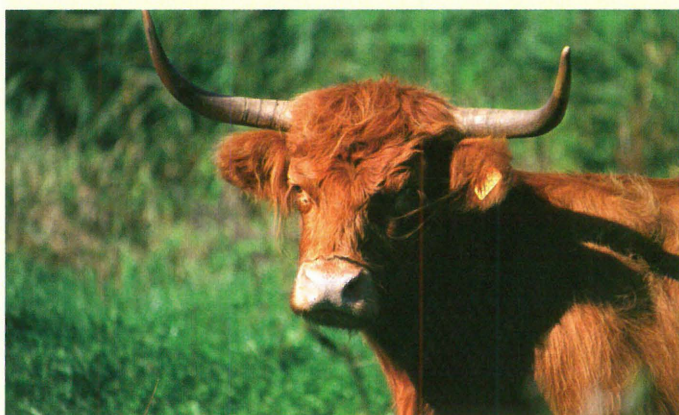
In de duinen van de westkust grazen Poolse Konikpaarden, Schotse hooglandrunderen, Shetlandpony's, ezels en Ardense Voskopschapen. Met uitzondering van de Shetlandpony's in de Doornpanne, die verzorgd worden door de waterwinningsmaatschappij IWVA, en het overgrote deel van de schapen, behoren al deze dieren toe aan het Agentschap voor Natuur en Bos.

Vooraf de Schotse hooglanders ogen erg imposant dankzij hun grote horens en lange kastanjebruine vacht. In tegenstelling tot wat hun uiterlijk misschien doet vermoeden, zijn deze 'haarbollen' doorgaans zeer zachtmoedig van karakter. Tenminste... als er geen honden in de buurt zijn. Jouw viervoeter wordt immers al snel ervaren als een gevaarlijke 'wolf' die het op de kalfjes gemunt heeft en dan ook maar beter krachtig verdreven wordt. Meteen ook de reden waarom honden niet zijn toegelaten in begraasde natuurgebieden, zelfs niet aan de leiband.

De paarden, ezels en runderen zijn van nature bestand tegen extreme weersomstandigheden, ze blijven dan ook het jaar rond op het terrein. De hun veulens en kalveren worden geboren in de vrije natuur.

Liever gemengd

Een gemengde bezetting met zowel paarden als runderen levert de allermooiste resultaten op. Paarden en runderen grazen immers héél verschillend: zo bijten paarden de vegetatie kort tegen de grond af, terwijl runderen meer willekeurig stukken plantengroei wegrukken met hun tong. De combinatie van deze twee graasmethoden geeft aanleiding tot een zeer gevarieerde vegetatie met tal van overgangen tussen kortgeschoren grasland en hoogopgaande plantengroei, zonnige maar ook schaduwrijke plekken, vaak bovenop een overgang

van nat naar droog. Kortom: in een begraasd natuurgebied is afwisseling troef! De rijkdom aan minibiotopen vertaalt zich in een uitbundige plantenwereld en het voorkomen van een breed gamma van insecten.

Sommige natuurgebieden zijn zo droog, voedselarm of overwoekerd door struiken dat ze alleen geschikt zijn voor begrazing door paarden of ezels. Paarden en ezels zijn immers ook tuk op houtige gewassen; ze 'schillen' de bast van bomen en struiken en halen daar onder meer mineralen uit. Runderen worden pas ingeschakeld als er voldoende grasland aanwezig is, bijvoorbeeld in gebieden met een zekere oppervlakte aan vochtige duinpannes.

Toiletten in de duinen

Paarden en ezels hebben, net als konijnen, de neiging om zogenaamde 'latrines' te vormen, plaatsen waar ze steeds naar terugkeren om er hun mest te deponeren. Runderen doen dat niet; die laten hun mest overal achter. De latrines van paarden, ezels en konijnen vormen ietwat voedselrijkere plekken in de duinen. Terwijl de hele omgeving is opgebouwd uit zeer voedselarm zand waarop alleen typische duinplanten kunnen gedijen die weinig of geen stikstof in de bodem nodig hebben, blijken de latrines een toevluchtsoord voor plantjes die toch net iets méér bemesting op prijs weten te stellen.

Wederzijdse aantrekkingskracht

Het resultaat van een doordacht grasbeheer – en zeker van gemengd grasbeheer met paardachtigen én runderen – is niet alleen een halfopen landschapsbeeld, de begrazing levert ook aantoonbaar meer verschillende soorten planten op als gevolg van de variatie in de globale vegetatie. De rijkdom aan vegetatietypes en de talrijke overgangen trekken op hun beurt meer insecten en andere dieren aan. Tot slot trekken ook de grote grazers zélf een aantal nieuwe soorten aan: parasieten, mestkevers en vliegen zijn misschien niet de sympathiekste vertegenwoordigers van het dierenrijk, het zijn niettemin erg waardevolle schakels in een complex ecosysteem.

De Doornpanne

Water, zuurstof voor de duinen

In de schaduw van de Hoge Blekker, met zijn 33 meter befaamd als hoogste duintop van onze kust, ligt de Doornpanne. Een duingebied met een wel erg woelig verleden. Zo veranderde de Doornpanne door toedoen van achtereenvolgens landbouw, oorlog, toerisme en woningbouw de afgelopen eeuwen meermaals van gelaat. Resultaat was steevast een aardverschuiving die het voortbestaan van de typische fauna en flora op de helling zette.

Over krekens en zandpatatjes

Hoe poederdroog de Doornpanne vandaag de dag ook oogt, eens was het een uitgestrekt getijdengebied met een wijdvertakt krekensstelsel. Wat meer is, de zee-inham Schipgat gaf ooit zelfs aansluiting op enkele brede vaargeulen waarlangs schepen Veurne konden bereiken. Verzanding zorgde er evenwel voor dat vanaf de 10de eeuw slikken en schorren ingeruild werden voor duinen die omwille van de grote zandaanvoer door de wind wisten uit te groeien tot grote hoefijzervormige duinformaties. De valleien of 'pannes' van dergelijke 'paraboolduinen' waren vanaf de 18de eeuw bijzonder geliefd bij de plaatselijke bevolking. Het was er niet alleen heerlijk grazen voor het vee, ook de teelt van rogge en 'zandpatatjes' was bijzonder in trek. Tot op vandaag komen

soms dikke humusrijke bodemlagen, restanten van de duinakkertjes van weleer, tevoorschijn van onder het wegstuivende zand. Zowel akkerbouw als waterwinning voor het almaar groeiende kusttoerisme zouden hun stempel drukken op het leven in de Doornpanne.

Zoetwaterbel onder je voeten

Wanneer het in een duingebied regent, sijpelt het hemelwater heel gemakkelijk in de erg doorlatende zandbodem. Ondergronds verzamelt het regenwater zich in een lens van zoet water, weliswaar gevangen in zand. Doorgaans rust die zoetwaterlens bovenop een lens van zout zeewater dat dieper in de ondergrond wordt vastgehouden. In de laagst gelegen delen van de duinen, waar de wind het zand heeft weggeblazen tot aan het grondwaterni-

veau, komt grondwater uit de bodem omhoog als gevolg van de druk in de zoetwaterlens onder de omliggende duinen. Dat opwellend zoet grondwater, ook 'kwel' genoemd, is een absolute voorwaarde voor het overleven van de typische zeldzame vegetatie van vochtige duinpannes: orchideeën, parnassia, rond wintergroen en andere natuurpareltjes.

Water voor mensen

Al sinds 1947 pompt de Intercommunale Waterleidingsmaatschappij van Veurne-Ambacht (IWVA) grondwater uit de zoetwaterlens onder de Doornpanne om het vervolgens na behandeling te verdelen als drinkwater aan de westkust. Als gevolg van de aangroei van de bevolking en de opkomst van het masstoerisme groeide het opgepompte debiet,

tot de hoeveelheid gewonnen water groter bleek dan de aanvoer uit de lucht. Het resultaat liet zich al gauw zien: de duinpannen verdroogden en tal van typische planten- en diersoorten verdwenen. Sinds enkele jaren heeft de IWVA echter een structurele oplossing gegeven aan dit probleem: jaarlijks wordt 2,5 miljoen m³ gezuiverd afvalwater terug in de duinen gebracht. Vanuit een groot infiltratiepand – een kunstmatig duinmeer – wordt de grondwatertafel voortdurend aangevuld zodat de zoetwaterbel onder de Doornpanne

groot genoeg blijft om de terugkeer van verdwenen fauna en flora in de hand te werken.

Ruimte voor natuur

Terwijl het centrale deel van de Doornpanne wordt uitgebaat als waterwingebied, is een kleiner deel van dit landschap, rondom de Hoge Blekker, eigendom van de Vlaamse overheid. Dit Vlaams natuurreservaat wordt beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos. Het omvat zowel open duingraslanden en stuifduinen als dichtbegroeide pannen en gefixeerde binnenduinen. Plantenliefhebbers komen er beslist aan hun trekken: van de meer dan driehonderd wilde plantensoorten die je er kan bewonderen, is één derde zeldzaam tot

zeer zeldzaam in Vlaanderen. In de duingraslanden pronken geel zonneroosje, grote tijm, walstrobremraap, gulden sleutelbloem en voorjaarsganzerik. Duindoorn, wilde liguster, egelantier en hondsroos treffen elkaar op de dichtgroeibende stuifzandplekken. Vlinders zoals icarusblauwtje en hooibeestje zoeken het grasland op, terwijl ook vogels als nachtegaal, sprinkhaanzanger, tapuit, groene specht, sperwer en wielewaal zich hier thuis voelen. De natte oevers van het infiltratiepand vormen dan weer de uitvalsbasis bij uitstek voor zwarte heidelibel, lantaarntje en watersnuffel. Op mooie zomerdagen maakt de boomvalk hier jacht op grotere libellen.

Bezoekerscentrum De Doornpanne

Doornpannestraat 2 • Koksijde

tel 058-53 38 33

rika.driessens@iwva.be

www.iwva.be

Jaarlijks vinden meer dan 23 000 mensen hun weg naar Bezoekerscentrum De Doornpanne. Het is immers niet alleen een uitgelezen startpunt voor tal van wandelingen, fietstochten en begeleide excursies, bovendien kan je er ook een permanente tentoonstelling over waterwinning in de duinen bekijken.

ZOMERWANDELINGEN IN DE DOORNPANNE (KOKSIJDE)

Elke zaterdag in juli en augustus 2008 om 14u30

Aan het bezoekerscentrum langs de Doornpannestraat (zijstraat van kustweg t.h.v. boothotel 'La Péniche', tussen Koksijde-Bad en Oostduinkerke-Bad)

Bijdrage: 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Gratis voor leden van Natuurpunt. Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

Kusttram halte Schipgat + 5 minuten wandelen

De IJzermonding

In de ban van de zeehond

Van de drie grote rivieren die ons land doorkruisen mag de IJzer dan al de kleinste zijn, het is wel de enige die aan de Vlaamse kust rechtstreeks in zee uitmondt. Ter hoogte van Nieuwpoort ligt dan ook een gebied dat vrij toepasselijk de naam IJzermonding kreeg.

Wandel- en fietsparadijs

De IJzermonding is een zoutwatergetijdgebied, een extreem zeldzaam biotoop in Vlaanderen. Alleen Het Zwin in Knokke is vergelijkbaar qua inhoud en oppervlakte. Zee, strand, slikken en schorren, duinen en polders: de IJzermonding heeft het allemaal. Bovendien gaan de verschillende kustmilieus hier nog naadloos in elkaar over.

In 2003 werd het Vlaams natuurreservaat De IJzermonding officieel ingehuldigd. In de jaren die voorafgingen, werd hier het meest ambitieuze en meest grootschalige natuurherstelproject ooit in Vlaanderen afgerond.

Slikken & schorren

Wie denkt dat er op de kaal en grauw ogende slikken geen teken van leven te zien valt, heeft het beslist bij het verkeerde eind. De slikken, slijkplaten die twee maal per dag bij vloed onder water komen, herbergen immers een enorm rijk bodemleven. Onderzoekers schatten zelfs dat één enkele vierkante meter slik zo'n 20 000 tot 30 000 levende organismen (zoals slakken, wormen, schelpen, mini-kreeftjes...) bevat. Een wel erg rijkelijk gedekte tafel dus voor waadvogels als de bontbekplevier, de scholekster en de bonte strandloper die er bij laag tij hun lunchpakket bijeenscharrelen.

Op de hoger gelegen delen van De IJzermonding, de schorren, zwaaien zoutminnende planten als zeekraal, schorrekruid en obione dan weer de plak. Deze begroeide delen worden amper twee keer per maand – want enkel bij springtij – overspoeld met zout zeewater. 's Zomers liggen de schorren er beeldig bij dankzij de weelderige wolken paars afkomstig van het bloeiende lamsoor. Ook de omliggende duinen van De IJzermonding doen het wonderwel als thuishaven van onder meer parnassia en blauwe bremraap. Ze vormen ook een belangrijk broedgebied voor de tapuit.

In het spoor van Scotty

Als voedselgebied is De IJzermonding cruciaal voor een heleboel vogels. Maar ook als broedgebied voor tal van water- en waadvogels en als geliefkoosde rust- en overwinteringsplek bewijst het natuurgebied ruimschoots zijn diensten. Bergeend, kluut en scholekster strijken er neer om te broeden, terwijl wulp, tureluur, groenpootruiter, oeverloper, kleine zilverreiger en een bonte verzameling van plevier en strandlopers tot de vaste trekvogels gerekend worden.

Zoveel fraais, dat moet je gezien hebben! Om fietsers en wandelaars optimaal te laten genieten, werd een brede weg aangelegd die

je langs de dijk van het slikken- en schorrengebied tot in de duinen voert. Vanuit Nieuwpoort-Bad kunnen wandelaars het overzetveer over de havengeul nemen om De IJzermonding te verkennen. Aan de kant van Lombardsijde-Westende lopen trouwens ook meerdere rustige polderwegjes richting IJzermonding. Op verschillende infopanelen brengt Scotty de Scholekster de voorbijganger heel wat bij over het leven in en rond slikken, schorren, duinen en polders. Ook het natuurobservatiepunt en de twee kijkwanden bieden je ongetwijfeld een boeiende blik op De IJzermonding.

Plan Zeehond, een droom komt uit

Ooit was de IJzermonding een nog veel uitgestreker gebied van slikken en schorren. In de vorige eeuw werden grote delen van dit unieke zoutwatergetijdgebied opgeofferd voor de aanleg van de marinebasis van Lombardsijde, de uitbreiding van de jachthaven van Nieuwpoort en de stockage van zand en baggerslib. Het droeve gevolg was dat het slikken- en schorrenbiotoop in 1990 nog amper 6 hectare telde. Toen het Belgische leger aanstalten maakte om de marinebasis van de hand te doen,

kwam Natuurpunt voor de dag met het Plan Zeehond, een ambitieus natuurontwikkelingsplan voor de IJzermonding. Wat meer is, na aandringen bij de Vlaamse overheid werd het domein ook ingekleurd als natuurgebied op het gewestplan. Het Agentschap voor Natuur en Bos van de Vlaamse overheid kocht het gebied en gaf het meteen de status van Vlaams natuurreservaat. Niet veel later gingen in het kader van een Europees Life-natuurproject, ICC (Integral Coastal Conservation Initiative), grootscheepse natuurherstelwerken van start.

De oude zeemachtsbasis uit de jaren '50 ging tegen de vlakte en ruim 250 000 m³ opgespoten grond werd afgegraven en weggevoerd. Het resultaat is ronduit verbluffend: in geen tijd greep de natuur alle kansen om het gebied opnieuw in te te palmen.

Het tij is in alle geval gekeerd. Want warempel, na tientallen jaren van afwezigheid laat ook de zeehond zich weer zien! 's Winters loop je aardig wat kans om zeehonden waar te nemen in Nieuwpoort. Soms zwemmen ze zelfs tot in de jachthaven waar ze zonnebaden op de 'slibways', de schuine hellingen waarlangs de jachten te water gelaten worden. Maar ook in de havengeul, op golfbrekers of op strekdam-

men kan je er geregeld ééntje bewonderen. Als graadmeter bij uitstek voor de kwaliteit van het zoutwatermilieu, doet de terugkeer van de zeehond dan ook hopen op een stralende toekomst voor de IJzermonding.

Gebeten door vogels en natuurobservatie?
www.natuurfestival.be

ZOMERWANDELINGEN IN DE IJZERMONDING (NIEUWPOORT/LOMBARDSIJDE)

Elke vrijdag in juli en augustus 2008 om 10u30

 Parking einde Halvemaanstraat, zijstraat van de Kustweg tussen Nieuwpoort-Stad en Westende-Bad, ter hoogte van Lombardsijde (afslag Novus Portus)

 Bijdrage: 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Gratis voor leden van Natuurpunt. Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

 Kustrtram halte YMCA of halte Lombardsijde Dorp + 15 minuten wandelen

Ijzersterke vergezichten

Fietsen tussen otter en zeehond

Op de trappers tussen Nieuwpoort en Diksmuide nodigen grutto's, tureluurs, kieviten en scholeksters je uit voor een blik achter de schermen van de Ijzervallei en de Ijzermouning, unieke natuurlandschappen waar tal van waad- en watervogels in alle rust overwinteren, broeden of lekker relaxen. Maar ook de sporen van 'Den Grooten Oorlog' zijn alomtegenwoordig in het polderland. Van de beruchte Dodengang, het mitrailleursnest Pervijze en de observatiepost in Oud-Stuivekenskerke tot de afmattende stellingenoorlog in de bocht van Tervate en de pittoreske maar destijds fel belegerde boterstad Diksmuide: geen levendiger getuige van de Eerste Wereldoorlog dan de Westhoek. Bovenal bekoort het gebied echter als één van Vlaanderens meest opmerkelijke open ruimten. Welkom in het fietsparadijs!

Tussen Schreve en schorre

Als enige rivier mondt de IJzer op Belgisch grondgebied uit in zee, meer bepaald in Nieuwpoort. De 78 kilometer lange rivier ontspringt evenwel in Noord-Frankrijk vanwaar ze zich doorheen smalle valleien en golvende landschappen een weg baant richting Frans-Belgische grens, in de volksmond bekend als 'de Schreve'. Stroomafwaarts toont de IJzervallei zich dan weer opvallend asymmetrisch met het steil oplopende plateau van Izenberge (16 meter)

aan de ene kant en de IJzerbroeken, laaggelegen graslanden die bij hoge waterstanden dienst doen als natuurlijk overstromingsgebied, aan de andere kant. Eens in de benedenloop kronkelt de IJzer door open polderlandschappen richting Nieuwpoort, waar het sluisencomplex 'de Ganzenpoot' de afwatering naar zee regelt. Vlakbij het estuarium van de IJzer stap je maar beter even van de fiets om in het uiterst waardevolle natuurgebied De IJzermouning uit te waaien tijdens een wandeling met zicht op

slikken en schorren. Hoewel de IJzer al in de Romeinse tijd als vaarweg werd gebruikt, dankt de rivier haar naam bekendheid toch vooral aan haar strategische rol tijdens de Eerste Wereldoorlog. Na de onderwaterzetting van de IJzervlakte in 1914 werd aan het IJzerfront immers een vier jaar durende stellingenoorlog uitgevochten. Tal van monumenten zoals de IJzertoren, musea en

militaire begraafplaatsen herinneren aan de verwarde en bikkelharde 'Slag om de IJzer'. Vandaag de dag is de IJzervallei niet alleen een toonbeeld van grensoverschrijdend toerisme, de verrassende combinatie van unieke natuurgebieden, bloemrijke bermen en schitterende cultuurhistorische stadjes weet beslist elke fietsfanaat te charmeren.

Fietsbrochure

De thematocht 'Fietsen tussen Otter en Zeehond' is het sportieve resultaat van de samenwerking tussen Natuurpunt en Westtoer. Geënt op het uitgeknipte knooppuntennetwerk van Westtoer en uitgeschreven in een boeiende thematische brochure, maakt deze tocht elke fietser wegwijs in de Westhoek. Voor de benaming van de route haalden we de mosterd bij de grote natuurherstelplannen in de Westhoek: het 'Plan Otter', dat een pleidooi houdt voor ecologisch herstel in de IJzervallei en het Plan Zeehond dat natuurherstel in de IJzermonding bepleit. Opteer je voor deelroute 1 (48,5 kilometer), dan verken je de IJzerbroeken met start en aankomst aan kasteel De Blankaart in Woumen (Diksmuide). Verkies je deelroute 2 (32 kilometer), dan wordt het startschot gegeven langs de havengeul in Nieuwpoort en trek je met je tweewieler het achterliggende polderlandschap in. De twee deelroutes ontmoeten elkaar in Stuivekenskerke; sportieve fietsers kunnen de beide tochten aan elkaar knopen tot ruim 80 kilometer lang genieten. De thematische fietsbrochure én de volledige kaarten van het fietsknooppuntennetwerk zijn verkrijgbaar in de Diensten voor Toerisme en bij Westtoer
050-30 55 00 • info@westtoer.be • www.westtoer.be

Genieten in De Blankaart Otter in zicht!

Een wirwar van weilanden, moerassen en poelen met middenin een immense vijver. Het mag niet verbazen dat het natuurgebied De Blankaart al sinds mensenheugenis tot de verbeelding spreekt. Vooral dan wanneer bij valavond uit de rietkragen plots een klaaglijk misthoorngeluid opstijgt. 'Hoort, daar komt het spook van De Blankaart!', fluisterde men de kleintjes in vroeger tijden in het oor. In werkelijkheid was het gewoon de roerdomp, een zeldzame en erg schuwe 'rietreiger', die destijds iedereen de stuipen op het lijf joeg. Vandaag is het de otter die de hoofdrol wegkaapt. Niet alleen in De Blankaart, maar in de hele IJzervallei is hij het symbool voor natuurherstel.

Een vleugje Walt Disney

Wie de Blankaart bezoekt, waant zich heel even een koning. Het fraaie kasteel in Franse stijl met weelderige kasteeltuin spreekt niet alleen tot de verbeelding, het vormt tegelijkertijd de toegangspoort tot het befaamde natuurgebied De Blankaart en de omliggende IJzerbroeken. Het kasteel uit 1922 herbergt het Vlaamse Bezoekerscentrum De Otter, een samenwerking van het Agentschap voor Natuur en Bos, Natuurpunt en het Regionaal Landschap IJzer & Polder. Je kan er terecht met al je vragen omtrent de natuur in de IJzer- en Handzamevallei. Het kasteel is de startplaats voor geleide

wandelingen en boottochten met platbodems die – aangedreven door zonnestroom – bijna geruisloos over het vlakke water en langs de rietkragen van de grote Blankaartvijver glijden.

Water bij de vleet

De Blankaart ligt op het laagste punt van de IJzerbroeken, op amper 2,60 meter boven de zeespiegel. De ondiepe Blankaartvijver, 50 hectare open water omzoomd door 20 hectare rietmoeras, vormt het kloppende hart van het natuurgebied.

De Blankaart heeft zijn naam allerminst gestolen. Het natuurgebied en zijn ruime omgeving

vormen immers het winterbed van de IJzer. Rond de centrale vijver beheert Natuurpunt ruim 300 hectare overstroombare hooi- en weilanden die met de regelmaat van een klok 'blank' staan. Bij overvloedige regen of plotse dooi wordt een veel uitgestreker gebied, tot 4 000 hectare, overstroomd door de rivier. Op die manier beschermt De Blankaart de bewoonde delen van de IJzervallei tegen waterrelende.

Vogels in de kijker

Welk seizoen ook, op en rond de Blankaartvijver gonst het steevast van de bedrijvigheid. In het voorjaar scheppen zingende rietgorzen, rietzangers en kleine karekieten de nodige sfeer. De uitgestrekte rietlanden zijn ook het uitverkoren broedgebied voor de bruine kiekendief, de Cetti's zanger en de waterral. De wilgen rond de vijver doen dienst als nestbomen voor een kolonie blauwe reigers. Tijdens een tochtje langs de plassen paraderen ook aalscholver, meerkoet, wilde eend en fuut steevast voor de lenzen van je verrekijker.

's Winters tref je in De Blankaart niet alleen de blauwe kiekendief en de roerdomp, het gebied is dan ook de vaste stek van duizenden kolganzen, smienten en wintertalingen. Wanneer de IJzerbroeken overstroomd, kan het

aantal wintergasten zelfs oplopen tot 20 000 en meer. Dat is meteen de reden waarom De Blankaart beschermd wordt als internationaal Ramsar-gebied (een Conventie die het wereldwijd opneemt voor waterrijke gebieden) en als Europees Vogelrichtlijngebied.

Plan Otter, een toekomst voor de IJzervallei

In de kasteelvijver van De Blankaart brengt een beeldhouwwerk hulde aan de meest bekende bewoner van de IJzervallei: de otter. In de vroege jaren '80 werd hier de allerlaatste otter doodgeschoten door een jager. De otter terugkrijgen wordt echter een lastige klus. Hij weet immers erg goed wat hij wil: zuiver water, een gezonde visstand en voldoende rustige plekjes langs de groene oevers van beken en sloten. Stuk voor stuk terechte eisen voor een gezonde en natuurlijke leefomgeving. De otter werd dan ook uitgeroepen tot symbool en kwaliteitsmerk voor een ecologisch herstelplan voor de gehele IJzervallei. Waar het goed gaat met de otter, doet de hele natuur het immers uitstekend.

Sinds de start van het Plan Otter in 1992 streeft Natuurpunt, via de aankoop en het herstel van natuurgebieden en een doeltreffend waterpeilbeheer, naar een landschap waarin

de otter zich in de toekomst opnieuw kan vestigen. Ook de Vlaamse overheid doet een flinke duit in het zakje: in het verleden zorgde ze al voor een hoognodige slibbagging in de grote Blankaartvijver, en momenteel voeren het Agentschap voor Natuur en Bos en de Vlaamse Landmaatschappij een groot natuurinrichtingsproject uit in het gebied.

Blankaart-wandelpad

Wie een uitgebreid bezoek wil brengen aan de parel van de IJzervallei, volgt het Blankaart-wandelpad. De wandeling van 9,6 kilometer voert je langs de Kleine Blankaart en brengt je in het hart van de IJzerbroeken. Een wandelkaartje met meer informatie is te koop

in het bezoekerscentrum. In de winter is het Blankaart-wandelpad soms tijdelijk niet toegankelijk als gevolg van de overstromingen.

Vlaams Bezoekerscentrum De Otter

Kasteel De Blankaart
Iepersteenweg 56 • Woumen (Diksmuide)
tel 051-54 39 48 • fax 051-54 59 50
otter.anb@vlaanderen.be • www.otter.be

Openingsuren

9u tot 16u30 (maandag tot vrijdag)
13u30 tot 17u30 (weekend en feestdagen)
gesloten van 25 december tot 2 januari
Ruime parking en fietsenstalling aanwezig.

ZOMERWANDELINGEN IN DE BLANKAART (DIKSMUIDE)

Zondagen 6 juli en 3 augustus 2008 om 14u30

Vlaams Bezoekerscentrum De Otter (kasteel De Blankaart) - vanuit Diksmuide de baan richting Ieper nemen; het bezoekerscentrum bevindt zich 2 kilometer voorbij de kerk van Woumen aan de rechterkant

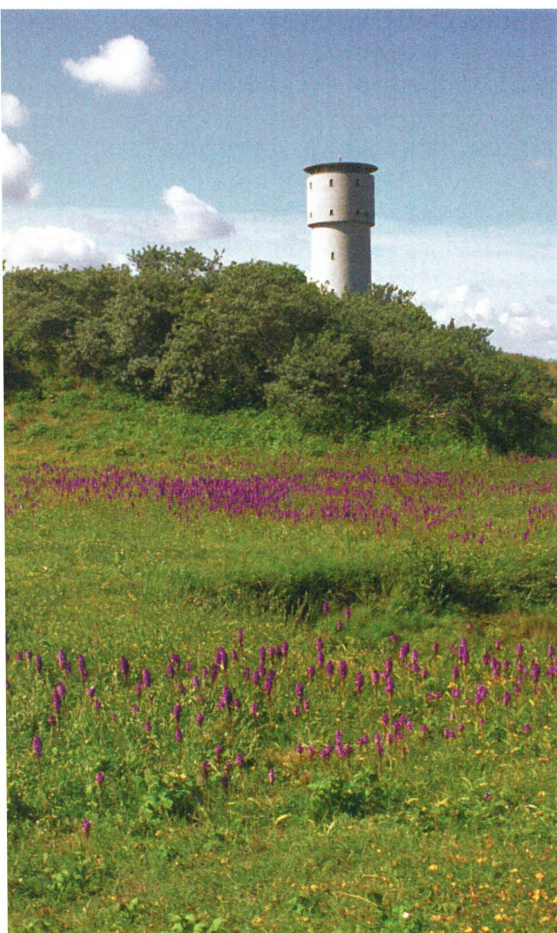

Bijdrage: 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Gratis voor leden van Natuurpunt. Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

Boeketje blikvangers

Wilde bloemenweelde in de Warandeduinen

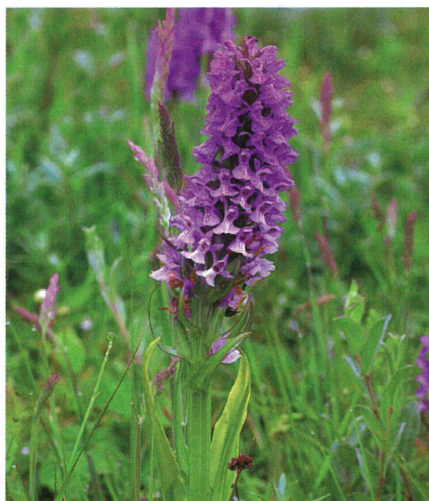
Verstedelijking en versnippering wisten de Vlaamse kust de afgelopen decennia zwaar toe te takelen zodat zich vandaag een stad van haast 60 kilometer uitstrekt van De Panne tot Knokke-Heist. Gelukkig houden de duinen ook enkele verrassende natuurgebieden achter de hand. Zoals de bloemrijke vergezichten in de Warandeduinen, die je als wandelaar halfweg tussen Westende en Middelkerke kunt ontdekken aan de voet van de witte watertoren. De Schuddebeurze bundelt even verderop in Lombardsijde dan weer bunkers uit de beide wereldoorlogen, zure kopjesduinen en een uiterst zeldzame heidevegetatie.

Konijn met asperges

Jong en kalkrijk, dat zijn de Warandeduinen (32 hectare) in een notendop. Bovendien maakt de afwisseling in de vegetatie deze smalle duinengordel mét amfibieënpool ongemeen boeiend. Zo vind je er zowel uitgebreide struwelen als mosduinen met duinsterretjesmos, muurpeper en duinviooltje. In de zeereepduinen en stuifduinen kan je zeewolfsmelk, blauwe zeedistel en zeeraket waarnemen, terwijl wilde tijm, kalkbedstro en geel walstro de droge duingraslanden kleuren. In de vochtige duinpannes, die 's win-

ters zelfs gedeeltelijk onder water komen te staan, duikt dan weer een bijzonder bonte verzameling op van rietorchis, gevlekte orchis, rond wintergroen, gewone rolklaver, echt en fraai duizendguldenkruid en stijve ogentroost. Ronduit uitzonderlijk is de wilde asperge die hier niet rechtop, maar liggend groeit. Zowel de heivlinder als het bruin blauwtje, twee bedreigde dagvlinders, fladderen rond in de Warandeduinen. De sleutelrol is evenwel weggelegd voor de konijnen; hun begrazing houdt de open graslanden in stand.

Wandelen langs het front

Tussen Lombardsijde en de Vaart Plassendale-Nieuwpoort, op nog geen geweeschot afstand van het front tijdens de Eerste Wereldoorlog, ligt de Schuddebeurze (17 hectare). Het gebied maakt deel uit van een eeuwenoud binnenduincomplex, maar bij een vluchtige blik op het vlakke landschap met oude bunkers uit de Eerste én Tweede Wereldoorlog doet niets aan duinen denken; je zou je eerder al in de polder wanen. Schijn bedriegt, want de ondergrond van de Schuddebeurze is wel degelijk die van een 'fossiel' duin. Terwijl

jonge duinen volop kalk – afkomstig van fijne schelpresten – bevatten, beschikt de Schuddebeurze na eeuwen van erosie en uitspoeling door regenwater over een zure, kalkarme zandbodem met bijhorende bijzondere planten als gaspeldoorn, wegdistel en onderaardse klaver. Enkele fragmenten van droge heide herinneren er zelfs nog aan het grootse heideverleden van de Schuddebeurze. Een andere troef is de Schuddebeurzebeek, een unieke duinbeek met oude drinkpoelen waarin de zeldzame kamsalamander het naar zijn zin heeft. Nabij de vijfsprong van Schuddebeurzeweg, Steenstraat, Boterdijk en Bamburgstraat legde Natuurpunt enkele wandelpaden aan; het is er heerlijk kuieren!

ZOMERWANDELINGEN IN DE WARANDEDUINEN (MIDDELKERKE)

Elke zondag om 10u30 in juli en augustus 2008

aan de witte watertoren tussen Westende & Middelkerke

Bijdrage: 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Gratis voor leden van Natuurpunt. Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

Kusttram halte Krokodiel

Potvissen

De bodyguards van de zee

De schrik van elke Weight Watcher

Struikel je over 'Physeter macrocephalus', zeg dan gerust potvis tegen de allergrootste der tandwalvissen. De mannelijke exemplaren kunnen makkelijk 22 meter lang en maar liefst 60 ton zwaar worden. Behalve onbetwist zwaargewicht, is de potvis met zijn meer dan 60 jaar ook het ouderdomdeken van de zee.

Opgelet, ontploffingsgevaar!

De dikke onderhuidse en perfect isolerende speklaag van een potvis mag in volle zee dan wel een zegen zijn, eens aangespoeld werkt de speklaag zowel ontbinding als gasophoping in de hand. Om te vermijden dat het kadaver scheurt, wordt de buikwand zo snel als mogelijk aangeprikt. Op die manier ontsnappen de rottingsgassen, waarna ook het 'afspekken' (lees: het afrepen van de speklaag) kan beginnen.

Bovendien duikt de potvis ook dieper (tot 3 000 meter) en langer (tot twee uur) dan elk ander duikend zoogdier. Op zijn menu staat steevast reuzeninktvis.

Zee met staartjes

Potvismannetjes zijn niet alleen onverbetterlijke zwerfers, jammer genoeg blijken ze ook erg slordig in het uitstippelen van hun

reisroute. Terwijl de vrouwtjes veel zuidelijker blijven, trekken groepen mannetjes in het voorjaar van de subtropische gebieden in de noordelijke Atlantische Oceaan naar koudere wateren ten noorden van Noorwegen. Keren ze in de herfst terug zuidwaarts, dan vergissen sommige groepjes zich echter schromelijk door Schotland niet ten westen maar ten oosten langs te zwemmen. Eens in de Noordzee voert hun instinct hen vervolgens zuidwaarts, regelrecht in de val van getijstromingen en ondiepe zandbanken die hun navigatiesysteem op hol doen slaan.

Strandingen op Noordzeestranden

De bijzonder ondiepe Noordzee is ronduit dodelijk voor potvissen: of ze sterven er een langzame hongerdood, of ze komen terecht op het strand. Spoelt een potvis levend aan, dan is hij reddeloos verloren. In zee weet het logge lijf van de potvis zich dan wel ondersteund door het water, ondiep water doet een potvis echter al gauw bezwijken onder het eigen gewicht en tenslotte verdrinken. Slechts sporadisch spoelen potvissen aan op onze kusten, een enkele piek in de winters van 1993 en 1995 niet te na gesproken. Zo dateert de laatste stranding alweer van 26 februari 2004 toen een potvis erg veel bekijks had op het strand van Koksijde.

Zomerwandelingen

UITNEEMBAAR
KATERN

Westkust

1 juli tot en met 31 augustus 2008

Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen, organiseert dagelijks geleide wandelingen in natuurgebieden

**Bijdrage: 2,5 euro/persoon
of 5 euro/gezin**

**Gratis voor leden en nieuwe
leden van Natuurpunt**

Duur van de wandelingen: 2,5 uur

 afspraakplaats

 bijzonderheid

DE PANNE

De Westhoek

Elke donderdag om 10u30

 Aan het infohuisje (einde van de Dynastielaan/Schuilhavenlaan)

 Vlaams natuurreservaat, grootste duinencomplex, wandeling binnen begrazingsraster met Schotse hooglandrunderen en Poolse konikpaarden, bloeiende orchideeën

 Kusttram halte Esplanade + 30 minuten wandelen

DE PANNE

Oosthoekduinen

Donderdag 10 en 24 juli en

7 en 21 augustus om 15u

 Aan het Vlaams Bezoekerscentrum 'De Nachtegaal', einde Olmendreef, zijstraat van de baan De Panne-Adinkerke (wegwijzers ter hoogte van de afslag)

 Vlaams natuurreservaat, begraasd door ezels, mooie overgang van duinen naar polders

 Kusttram halte Kerk + 5 minuten wandelen

DE PANNE

Houtsaegerduinen

Elke zondag om 10u

 Aan de fontein op de Markt

 Vlaams natuurreservaat, begraasd door ezels

 Kusttram halte Centrum + 10 minuten wandelen

KOKSIJDE

Doornpanne

Elke zaterdag om 14u30

 Aan het bezoekerscentrum langs de Doornpannestraat (zijstraat van kustweg ter hoogte van boothotel 'La Péniche', tussen Koksijde-Bad en Oostduinkerke-Bad)

 Uitgestrekt duinlandschap met rijke voorgeschiedenis

 Kusttram halte Schipgat + 5 minuten wandelen

OOSTDUINKERKE

Ter Yde

Vrijdagen 11, 18 en 25 juli en 1, 8 en

15 augustus om 15u

 Op het kruispunt van de Albert I-laan en de Cottagelaan

 Vlaams natuurreservaat, begrazing door Shetlandpony's, bloeiende orchideeën en parnassia

 Kusttram halte Duinpark

DIKSMUIDE

De Blankaart

Zondagen 6 juli en 3 augustus om 14u30

 Aan kasteel De Blankaart (vanuit Diksmuide de baan richting leper nemen; het kasteel bevindt zich 2 km voorbij de kerk van Woumen aan de rechterkant)

 De 'parel van de IJzervallei', uitgestrekte vijver met rietkragen, oud kasteelpark, vogelkijktoren en Vlaams Bezoekerscentrum De Otter

NIEUWPOORT

De IJzermonding

Elke vrijdag om 10u30

 Parking einde Halvemaanstraat, zijstraat van de Kustweg tussen Nieuwpoort-Stad en Westende-Bad, ter hoogte van Lombardsijde (afslag naar Novus Portus)

 Slikken en schorren, grote vogel- en plantenrijkdom, natuurontwikkelingsproject 'Plan Zeehond'

 Kusttram halte YMCA of halte Lombardsijde Dorp + 15 minuten wandelen

MIDDELKERKE

Warandeduinen

Elke zondag om 10u30

 Aan de witte watertoren tussen Westende & Middelkerke

 Bloemrijke duingraslanden, bloeiende orchideeën, oude 'salamanderput'

 Kusttram halte Krokodiel

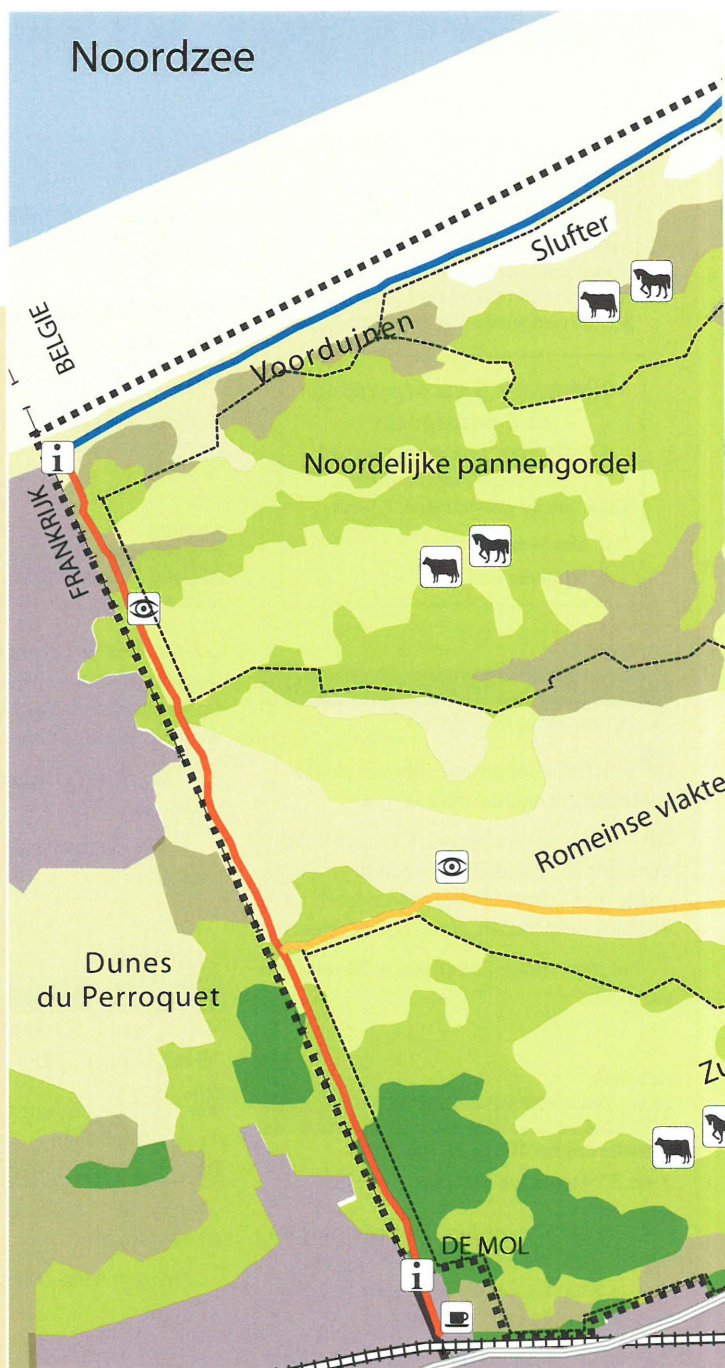
Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

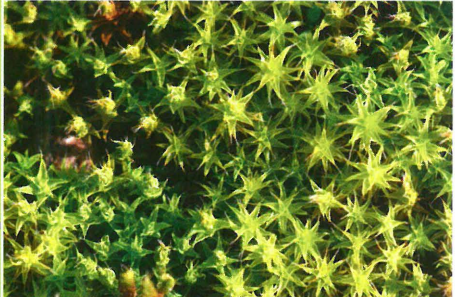
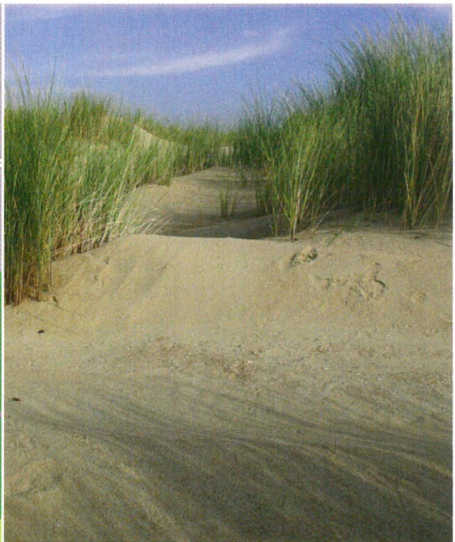
Welkom in De Westhoek!

Zin in een stevige duik in de duinen? Trek dan richting het imposante duinenreservaat De Westhoek dat zich met zijn 345 hectare met recht en rede het grootste duinmassief aan onze kust mag noemen. Bovendien maken botanische pareltjes als zomerbitterling, parnassia en moeraswespensorchis het gebied tot een ware schatkamer van biodiversiteit. Ronduit schattig zijn ook de Schotse hooglandrunders en Poolse Konikpaarden die het reservaat 'grazenderwijs' in prima conditie houden.

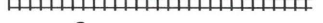

Het infohuisje op het einde van de Dynastielaan/Schuilhavenlaan is de uitgelezen plek om je wandeling te starten. Tijdens de zomermaanden bemannen enthousiaste natuurgidsen immers de kiosk, ze maken je graag wegwijs in de plaatselijke fauna en flora. Wandelmogelijkheden bij de vleet, maar de combinatie van Ligusterpad, Helmpad, Grenspad en Slufterpad is een absolute aanrader! Deze route voert je langs een echt duinstruweel, een natte pannengordel om vervolgens de oversteek van de beruchte 'Sahara' (lees: een kurkdroog stuifduin) aan te vatten. Vanaf de grens brengt het Grenspad je richting Noordzeestrand, waar het heerlijk uitwaaien is op het Slufterpad.

	zee		bos
	strand		bebouwing
	stuifduin		landbouwgebied
	mosduin		
	lage pannenvvegetatie en duingrasland		
	duinstruweel		

- Ligusterpad (2600m)
- Helmpad (2150m)
- Grenspad (1550m)
- Oostergrenspad (2250m)
- Slufterpad (1350m)
- Krakeelpad (650m)

- Extra wandelpaden
- Hoofdweg
- Weg
- Spoorweg
- Grens natuurreservaat
- Veeraster

- Ingang/informatie
- Parkeergelegenheid
- Drink- en eetgelegenheid
- Panoramapunt

Zomerwandelingen

Oostkust

1 juli tot en met 31 augustus 2008

**Bijdrage: 2,5 euro/persoon
of 5 euro/gezin**
**Gratis voor leden en nieuwe
leden van Natuurpunt**
Duur van de wandelingen: 2,5 uur

DE HAAN / WENDUINE

Zandpanne

Elke dinsdag om 9u30

 Op de parking naast het natuurreservaat (Wenduinsteenweg/Driftweg, ter hoogte van camping Ter Duinen)

 Duinen, loofbossen en poelen

 Kusttram halte Zwarte Kiezels + 20 minuten wandelen

BLANKENBERGE

Uitkerkse Polder

Woensdagen 16 juli om 10u en
13 augustus om 14u

 Aan het bezoekerscentrum, Kuiperscheeweg 6b (wegwijzers vanaf de kerk van Uitkerke langs de Brugsesteenweg)

 Uniek polderlandschap, water- en weidevogels

BLANKENBERGE / ZEEBRUGGE

De Fonteintjes

Elke woensdag om 10u

 Ingang domein Duinse Polders (langs kustweg in Blankenberge, richting Zeebrugge)

 Zeldzaam duinmoeras

 Kusttram halte Duinse Polders

HEIST-AAN-ZEE

Baai van Heist / Sashul

Dinsdagen 15 juli en 19 augustus om 20u

 Kleine vuurtoren op het westelijk uiteinde van de zeedijk

 Vlaams strandreservaat, kijkhut, zeldzame kustvogels, zoutminnende plantengroei

 Kusttram halte Heist Dijk + 5 minuten wandelen

KNOKKE

Zwinduinen en -polders

Elke woensdag om 14u

 Op het Oosthoekplein in Knokke-Het Zoute

 Vlaams natuurreservaat, duinen en polders

 Kusttram halte Station + bus lijn 12 of 13

KNOKKE

Het Zwin

Elke zondag om 10u

 Ingang Provinciaal Natuurpark Zwin, (wegwijzers vanuit Knokke), betalende toegang

 Slikken en schorren, uitzonderlijk rijk aan vogels en planten

 Kusttram halte Station + bus lijn 13

LISSEWEGE

Ter Doest

Zaterdag 2 en 23 augustus om 13u30

 Aan de kerk van Lissewege

 Zilte graslanden, grote vogel- en plantenrijkdom

DAMME

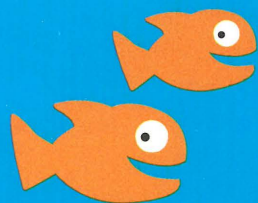
Oude Stadswallen

Elke maandag om 10u30

 Aan de windmolen van Damme (langs de Vaart)

 17de eeuwse verdedigingswallen

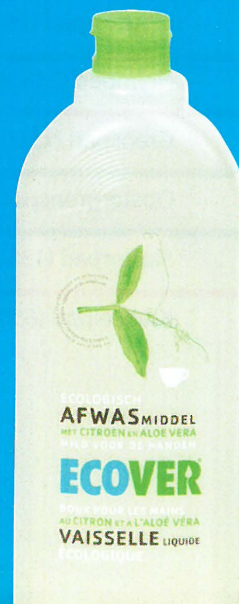
Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

Als je 't aan de vis vraagt...

... , kiest hij Ecover. Onze afwasproducten zijn tot twintig keer minder schadelijk dan andere. Als je vuile afwaswater weer het ruime sop kiest, voelen de beestjes zich nog steeds zo gezond als een vis.

Ecover, 't is ecologisch.

Kite Petrel, de nieuwe verrekijker van Natuurpunt

Ze staan er voor in de rij!

10%
korting voor
leden van
natuurpunt

*Niet-ledenprijs: 395 euro
(incl. BTW)*

Verkooppunten:
Natuurpunt-winkel
www.natuurpunt.be/winkel
winkel@natuurpunt.be
014-47 29 56

Natuurpunt-optiekshop
Pieter De Conincklaan 108
3200 Brugge
son@deputter.com
050-31 50 01

Bij aankoop van een
Kite-verrekijker of -telescoop

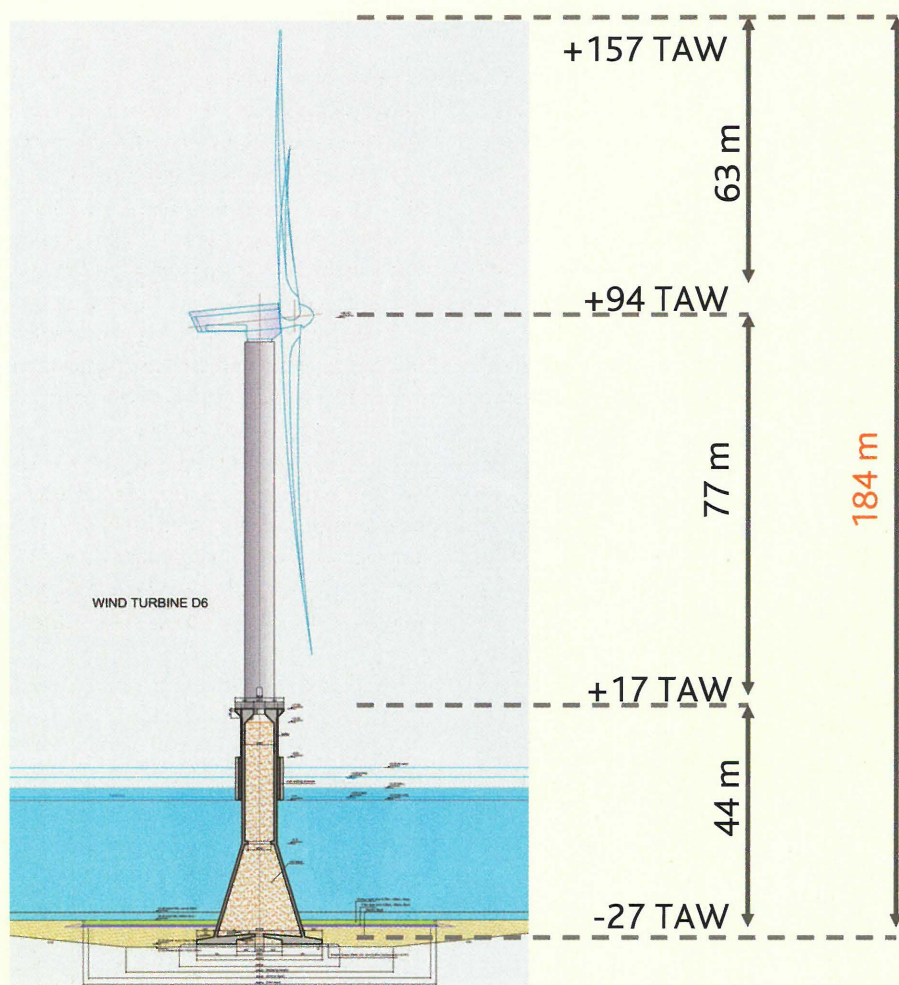
1 gratis loupe
Kite Triplet (waarde € 32)

Actie geldig tot 31/12/2008

De Thorntonbank

Volle kracht op volle zee

Van de gezellige bedrijvigheid aan de vistrap tot het sprankelende nachtleven in het casino, op elk moment van de dag weet de koningin der badsteden te boeien. Op en top Oostends maar onbekend is de Oosteroever. Aan de voet van de vuurtoren Lange Nelle ontvouwt zich nochtans een wondere wereld die moeiteloos de oude vissershaven, het Fort Napoleon en tal van herinneringen aan de Atlantic Wall weet te combineren. Sinds enkele maanden heeft de Oosteroever er bovendien een trekpleister bij: de werf van C-Power waar de sokkels van de indrukwekkende windturbines voor de Thorntonbank geconstrueerd worden.

Laat maar waaien

Feit: windenergie is de duurzame energiebron bij uitstek. Ze is niet alleen onuitputtelijk, bij de productie ervan komen evenmin afvalstoffen of schadelijke gassen vrij. Aangezien het aan de kust en op zee harder waait dan in het binnenland, werpt de kust zich dan ook op als de uitgelezen plek voor het plaatsen van windmolens. Wanneer er bovendien over gewaakt wordt dat windmolens niet neergespoort worden op vogeltrekroutes, ligt een beloftevol verhaal van natuur en economie voor het grijpen.

Indien alle geplande projecten op zee zouden verwezenlijkt worden, kan dit zelfs leiden tot een capaciteit van 850 MegaWatt. Eens op kruissnelheid zouden de vijf op stapel staande projecten samen zelfs zo'n 5 tot 6% van de elektriciteitsproductie in ons land opleveren.

De ambitie van C-Power

Het allereerste bedrijf dat de sprong waagt richting groene energie uit de Noordzee, is C-Power. Op de Thorntonbank, gelegen op ruim 28 kilometer in de Noordzee, zal 's werelds grootste offshore-windmolenpark uit de zee oprijzen. Tegen 2012 zal het park bestaan uit zestig windmolens, goed voor een geïnstalleerd vermogen van 300 MegaWatt. Wind-

molens die ononderbroken zullen draaien en slechts heel uitzonderlijk (lees: bij windkracht 11) uitgeschakeld worden. Concreet zal het park jaarlijks 600 000 gezinnen van groene stroom kunnen voorzien. Ter illustratie: op die manier wordt een jaarlijkse uitstoot van zo maar eventjes 450 000 ton CO2 vermeden. De ultieme doelstelling is evenwel om een totaal geïnstalleerd vermogen van 2 000 MegaWatt te bereiken in het Belgische deel van de Noordzee. Resultaat? Groene elektriciteit

voor minstens 1,8 miljoen gezinnen en een besparing van 1,6 miljoen ton CO2. Kortom, een in alle opzichten 'schoon' vooruitzicht.

Wereldprimeur in Oostende

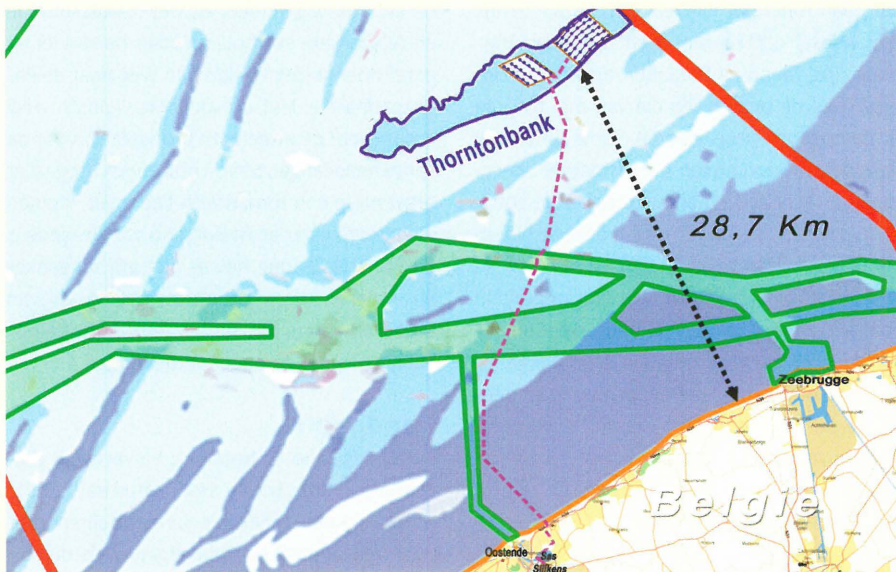
Op de Oosteroever wordt sinds enkele maanden met man en man getimmerd aan de indrukwekkende betonnen torens voor het windturbinepark van C-Power. Een baanbrekend project want in alle opzichten een absolute wereldprimeur. Zo werden nooit eerder zo

grote windmolens (met een totale hoogte van 184 meter) zo ver op zee en op een dergelijke diepte (de zandbanken liggen tot 29 meter onder het wateroppervlak) opgetrokken.

Een knap staaltje vakwerk dat behoorlijk tot de verbeelding spreekt. Zowel Oostendenaars als toeristen zijn al maanden in de ban van de betonnen kolossen op de constructiesite. Tijdens de Open Wervendag daagden dan ook 5 000 kijklustigen op om zich te vergapen aan de sokkels, waarvan elk exemplaar goed is voor zo'n slordige 3 000 ton beton.

Zo mogelijk nog wonderlijker is het feit dat de assemblage zich volledig op zee zal afspelen, een waar huzarenstukje! Benieuwd naar meer? Surf dan eens naar de website van C-Power waar productiesimulaties en digitale animaties alvast een tip van de sluier lichten.

Info: www.c-power.be

Duinen tussen Bredene en Zeebrugge

De Fonteintjes

Tussen Blankenberge en Zeebrugge strekt zich, geprangd tussen strand en kustweg het bijzondere natuurgebied De Fonteintjes (20 hectare) uit, een smalle duinengordel die duinplassen, duinstruweel en vochtige duinpannen aan el-

kaar rijgt. De drie centrale laagtes – de Rietfontein, het Bosfonteintje en het Orchisfonteintje – zijn stuk voor stuk natuurlijke laagtes gevuld met grondwater dat opborrelt uit een zoetwaterbel onder de duinen. De 5de eeuwse Graaf Jansdijk, opgetrokken uit klei, scheidt De Fonteintjes over hun hele lengte van de drukke Koninklijke Baan tussen Blankenberge en Zeebrugge. Deze dijk belet het opwellend grondwater om weg te stromen richting polder, waardoor de laagtes in het natuurgebied het jaar rond nat blijven. Een uitzonderlijk verschijnsel dat kansen geeft aan een uitermate rijke fauna en flora. Blikvangers zijn ongetwijfeld de orchideeën die van mei tot juni de duinpannen paars kleuren. Soms stelen wel duizenden rietorchissen en honderden vleeskleurige orchissen en bijenorchissen de show. Ook soorten als addertong, koekoeksbloem en weegbree-fonteinkruid gedijen er prima. Al 30 jaar staan vrijwilligers van Natuurpunt in voor het beheer van zoveel natuurschoon. De dwarsdijkjes in De Fonteintjes doen dienst als toegangsweg tot de zeereepduinen waar zeevinde en blauwe zeedistel strijd leveren tegen stuivend zand, zout en droogte. Bovenop de duinenrij kan je bij helder weer de talrijke torens van Brugge bespeuren.

Paelsteenpanne

Aan de voet van het imposante Spanjaardduin, pal op de grens tussen Bredene en De Haan ter hoogte van tramhalte Hippodroom, ligt het natuurgebied de Paelsteenpanne (9 hectare) van Natuurpunt. Een erg kalkrijk gebied met een bonte mozaïek van duindoornstruweel, graslandjes, mosduin, poelen en een lagergelegen, drassige zone. De afwisseling in vegetatie levert er tal van natuurpareltjes op. Zo kun je er niet alleen rietorchissen bewonderen, ook dagvlinders als het icarusblauwtje en zeldzamere exemplaren zoals heivlinder en parelmoervlinder vinden hun weg naar de Paelsteenpanne. Het omvangrijke duinstruweel is dan weer de uitgelezen broedplaats voor de sprinkhaanzanger, terwijl ook de nachtegaal er regelmatig een romantisch lied inzet. Op een steenworp van het naakstrand van Bredene is de Paelsteenpanne helaas niet vrij toegankelijk, maar in tegenstelling tot het terrein van de burens kan je het natuurgebied straffeloos bekijken vanaf de paden in de duinen.

Zandpanne

De Zandpanne (9 hectare), halverwege tussen Wenduine en De Haan, bestaat uit de optelsom van reliëfrijke binnenduinen met vochtige duinvalleien en afgegraven duinen

die tot halfweg vorige eeuw ingeschakeld werden voor waterzuivering. Zo zuiverde men het huishoudelijk afvalwater door middel van infiltratie in de zandige duinbodem. Ondanks deze zware ingrepen door de mens, hield het overgrote deel van de typische fauna en flora toch stand. De plantengroei mag dan nog volop in herstel zijn, behalve moeras-vergeet-me-nietje, blaartrekkende boterbloem en gewone watterranonkel dook zelfs de bedreigde cypreswolfsmelk er al op. In en om de talrijke duinpoelen gonst het van de bedrijvigheid: kikkers, padden, salamanders en libellen zijn er niet weg te slaan. Hetzelfde geldt overigens voor de schattige ezeltjes die al grazend een flinke bijdrage leveren aan het natuurbeheer. Omwille van de kwetsbaarheid en de beperkte oppervlakte is het gebied niet vrij toegankelijk. Om iedereen toch de kans te geven om deze unieke brok natuur te ontdekken, organiseert Natuurpunt er met de regelmaat van een klok geaduide wandelingen.

De Kijkuit

De Kijkuit (8 hectare), gelegen naast het Zeepreventorium in De Haan, is de onbetwiste ouderdomsdeken van alle duingebieden in beheer van Natuurpunt! Al in

de jaren '70 van de vorige eeuw werd het gebied tegen overbetreding beschermd. Op die manier kreeg de natuur alle kansen om er zich ongestoord te herstellen. Het resultaat is een verrassende rijkdom op een bijzonder kleine oppervlakte. Van helmdui-

nen over mosduinen en duingraslanden tot beginnend duinbos; De Kijkuit schotelt je alle stadia van duinvorming voor. Uit de struwelen van duindoorn en vlier weerklinken de wijsjes van nachtegalen en andere zangvogels.

ZOMERWANDELINGEN IN DE FONTEINTJES (BLANKENBERGE/ZEEBRUGGE)

Elke woensdag in juli en augustus 2008 om 10u

 Ingang domein Duinse Polders (langs kustweg in Blankenberge, richting Zeebrugge)

 Kusttram halte Duinse Polders

ZOMERWANDELINGEN IN DE ZANDPANNE (DE HAAN/ WENDUINE)

Elke dinsdag in juli en augustus 2008 om 9u30

 Op de parking naast het natuurreservaat (Wenduinsteenweg/Driftweg, ter hoogte van camping Ter Duinen)

 Bijdrage voor de wandelingen: 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Gratis voor leden van Natuurpunt. Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

 Kusttram halte Zwarte Kiezel + 20 minuten wandelen

Uitkerkse Polder

Catwalk van weidevogels & vriezeganzen

Benieuwd naar de aanblik die de kustpolders pakweg honderd jaren geleden boden? Trek dan naar het weidse polderlandschap tussen Blankenberge, Wenduine, Nieuwmunster en Zuienkerke. De Uitkerkse Polder, genoemd naar het gehucht Uitkerke dat ooit buiten de zeewering ontstond, doet je even dagdromen over de polders van weleer. Tot waar het oog reikt: een panorama van weilanden met drinkpoelen, talloze grachten en fraaie rietkragen. In voorjaar en zomer bepalen broedende weidevogels hier de sfeer, in herfst en winter zetten grote groepen rondtrekkende 'vriezeganzen' de toon. Kijk je ogen uit en voel je thuis in het grootste natuurgebied van West-Vlaanderen!

SOS Uitkerkse Polder

Waar elders in de kustpolder het landschap zwaar toegetakeld werd door ruilverkavelingen, zie je hier nog de laaggelegen hooilanden van weleer – de stille getuigen van het voormalige veensteken. Ook het ingenieuze systeem van graslanden, sloten en greppels kan je hier nog steeds bewonderen. Bijzonder typisch zijn verder nog de idyllische 'laantjes', ondiepe greppels die de graslanden doorkruisen en de landbouwers in staat stelden om de percelen langdurig te gebruiken.

Toch laat ook dit polderlandschap enkele littekens zien. Zo ontsnapten enkele weilanden niet aan nivellering of omzetting naar akkerland. Een flinke oppervlakte zompige weilanden moest ook plaats ruimen voor

de opmars van bloeiende kustgemeenten en populaire kampeerzones. De Blankenbergse Vaart, de belangrijkste waterloop

van de Uitkerkse Polder waarlangs destijds de verse zeevis uit Blankenberge de Brugse stedelingen bereikte, werd net zoals het Bommelzwin gekanaliseerd. Fraaie rietkragen maakten daarbij plaats voor betonnen oeverversterkingen. Eind jaren '80 bleek ook al meer dan de helft van alle veedrinkpoelen en historische laagtes in de Uitkerkse Polder gedempt of met puin gevuld. In een ultieme poging om het tij alsnog te keren, startte Natuurpunt in 1990 een grootschalig aankoopproject.

Hoe een facelift wonderen doet...

De aankoop van weilanden is één zaak, het herstel van zowel natuur als landschappen een andere. En zie, vernielde graslanden en toegetakelde laantjes kregen een nieuw leven, terwijl veedrinkpoelen en krekens terug uitgegraven werden. Op initiatief van de overheid kreeg de Blankenbergse Vaart zelfs opnieuw een natuurlijke oever!

Aangezien de Uitkerkse Polder dik 1 600 hectare behelst, slaan natuurbeschermers en landbouwers de handen in elkaar voor het beheer van het gebied. Zo kent de Uitkerkse Polder slechts een beperkte begrazing tijdens het broedseizoen

ZOMERWANDELINGEN IN DE UITKERKSE POLDER (BLANKENBERGE)

Woensdagen 16 juli 2008 om 10u en 13 augustus 2008 om 14u

Aan het bezoekerscentrum, Kuiperscheeweg 6b (wegwijzers vanaf de kerk van Uitkerke langs de Brugsesteenweg)

Bijdrage: 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Gratis voor leden van Natuurpunt. Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

om vertrapping van nesten en weidevogelkuikens te vermijden.

Dankzij eenvoudige afspraken werkt iedereen hier samen aan een prachtige polder op maat van mens en natuur. De geboekte resultaten spreken alvast tot de verbeelding: de Uitkerkse Polder is vandaag de dag het belangrijkste weidevogelgebied van Vlaanderen. Eens het lente wordt, zakken grutto, kievit, kluut, tureluur en scholekster af naar hun favoriete broedstek. Tijdens het winterhalfjaar hebben grauwe gans, kleine rietgans en kolgans hier het rijk voor zich.

Zoveel fraais, dat moet je gezien hebben! Verspreid in het natuurgebied vind je gelukkig vier gerieflijke vogelkijkhutten én een kijktoren die je het prachtige landschap en het rijke vogelleven op een presenteerblaadje aanbieden.

Kijk eens verder dan je neus lang is

... en spring binnen in het bezoekerscentrum van Natuurpunt, langs de Kuiperscheeweg. Wat je ook wil weten over het leven in de Uitkerkse Polder, je vindt er het antwoord op al je vragen. Je ontdekt hier een permanente tentoonstelling over de natuur in het gebied en een winkelhoek met de populairste producten uit het Natuurpunt-gamma.

Bezoekerscentrum Uitkerkse Polder

Kuiperscheeweg 6b • Blankenberge
(wegwijzers vanaf de kerk van Uitkerke,
gelegen langs de Brugsesteenweg)

tel 050-42 90 40

uitkerkse.polder@natuurpunt.be
www.uitkerkse-polder.be

Openingsuren

13u30 tot 17u30 (woensdag, donderdag,
zaterdag en zondag)

10u tot 17u30 (weekend en feestdagen)

Tijdens het ganzenseizoen (15 november
tot 15 februari) is het centrum op zondag
uitzonderlijk al vanaf 10u geopend.

Ter plaatse is er een parking, maar er is vooral ook gelegenheid om je fiets te stallen.

In de cafetaria kan je gezellig keuvelen bij een heerlijke kop koffie of thee, aan de vijver is het 's zomers heerlijk verpozen op een bankje. En waarom niet eens een poldertas huren? Gewapend met kompas, verrekijker en opdrachtenboekje trek je op ontdekkingsstocht. Een aantal vogelkijkhutten bevinden zich op wandelafstand van het bezoekerscentrum. In het spoor van weidevogels of vriezeganzen, het wordt beslist een tiptop gezinsuitstapje!

Natura 2000

Een netwerk om te koesteren

De zeldzame zilte graslanden met onder meer melkkruid, zilte schijnspurrie, zee kraal, schorrenkruid en zeaaster waren, samen met de rijkdom aan weidevogels en vriezeganzen, voor de Europese Commissie meer dan reden genoeg om de Uitkerkse Polder te selecteren voor opname in het 'Natura 2000'-netwerk. Met dit initiatief wil de Europese Unie een samenhangend netwerk van belangrijke natuurgebieden in Europa creëren waar het goed vertoeven is voor de meest bedreigde fauna en flora. In het bijzonder gaat het om de soorten en biotopen die bescherming genieten in het kader van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Vandaag omvat het Europees Natura 2000-netwerk 18 000 natuurgebieden, goed voor een oppervlakte zo groot als Duitsland en Italië samen.

Sternen kijken in Zeebrugge

Europese topnatuur in een wereldhaven

Vermaarde wereldhaven, gemoedelijke badplaats voor het hele gezin en 'hoofdstad van de vis': Zeebrugge kan bogen op een ijzersterke reputatie. Denk daarbij nog eens het eindeloos brede strand – officieel heet het zelfs het grootste van de kust – en je weet meteen waar de badstad haar populariteit aan te danken heeft. Maar wist je ook dat in de schaduw van de voorhaven de grootste sternenkolonie van West-Europa broedt? Of hoe Europese topnatuur en een wereldhaven elkaar omarmen.

Van schepen naar sternes

Een zeehaven uitbouwen, het vergt ambitieuze plannen en grootse werken. Zo ook in de haven van Zeebrugge, die beetje bij beetje uitgroeide tot de wereldhaven die ze nu is. In de jaren '70 werden voor de uitbouw van de voorhaven twee grote strekdammen in zee geconstrueerd; daartegenaan werden duizenden kubieke meter zand opgespoten tot toekomstige nieuwe industrieterreinen.

Het waren echter niet uitsluitend zeeschepen die hun weg vonden richting haven. In afwachting van het moment waarop de opgespoten gronden ook effectief ingericht zouden worden als kaai of loods, werden ook alsmear meer water- en zeevogels aangetrokken door de kunstmatige zandvlakten waar het rustig uitblazen was. Ineens bleek een aantal meeuwen er zelfs te broeden. Een voorbeeld dat binnen de kortste keren gevolgd werd door hun ietwat kleinere familiegenoten, de sternes.

Tijd voor een 'sterneneiland'

Toen de opgespoten terreinen in de westelijke voorhaven eindelijk in gebruik zouden genomen worden, had zich er al een forse broedkolonie van sternes gevestigd. Een kolonie waarvoor we, gezien de zeldzaamheid van deze vogels, een internationale verantwoor-

delijkheid dragen. Wetenschappers, natuurbeschermers en overheden sloegen de handen in elkaar om een oplossing uit te dokteren die zowel de uitbreiding van de westelijke voorhaven als de huisvesting van de sternes mogelijk moest maken.

De sleutel tot de oplossing bleek aan de oostelijke strekdam van de voorhaven te liggen. In de schaduw van de LNG-terminal van Fluxys, waar vloeibaar gemaakt aardgas aan land wordt gebracht door grote tankers, spoot de Vlaamse overheid een 'sterneneiland' van 11 hectare op. Het sterneneiland is geen echt eiland in de strikte betekenis van het woord, maar een opgespoten schiereiland dat tegen de oostelijke strekdam aanleunt. De reactie van de natuur was onverwacht gretig: in amper vijf jaar tijd verwierf het gebied internationale faam als de grootste broedkolonie van sternes in West-Europa.

Overigens weten niet alleen sternes het eiland te smaken. Behalve drie soorten sternes

broeden er ook kokmeeuwen, bergeenden, scholeksters, stormmeeuwen, zwartkopmeeuwen, kleine mantelmeeuwen, witte kwikstaarten en kneus.

De ene stern is de andere niet

Eén ding hebben alle sternes gemeen: het zijn ongemeen snelle en wendbare luchtacrobaten die sierlijk heen en weer vliegen over de golven om plots de zee in te duiken en met een visje tevoorschijn te komen. Het zal niet verbazen dat sternes de omgeving van het sterneneiland verkiezen als 'favoriete restaurant'. De luwte van de strekdammen trekt immers ontelbaar veel kleine visjes aan.

Hoe onbeduidend de nesten van sternes ook lijken – het zijn eenvoudige kuiltes in het zand – ze tonen zich toch bijzonder kieskeurig. Medewerkers van het Agentschap voor Natuur en Bos houden bij het beheren van het eiland dan ook rekening met de wensen van de verschillende soorten sternes en andere broedvogels. Zo worden bijvoorbeeld hoog opgeschoten vegetaties verwijderd en worden speciale schelpenbanen aangelegd om de zeldzame dwergstern op zijn wenken te bedienen. Op het sterneneiland verblijven drie soorten sternes: de grote stern, de visdief en de dwergstern.

GROTE STERN

VISDIEFJE

DWARSSTERN

Sternen live vanuit je luie zetel

De locatie van het schiereiland aan de oostelijke strekdam is een zegen voor de sternes. Gelegen pal in de veiligheidszone rond de aardgasterminal van Fluxys, is het terrein niet vrij toegankelijk zodat er vrijwel geen verstoring is. De keerzijde van de medaille is dat je als natuurliefhebber geen toegang hebt tot de omgeving van het eiland om de sternekolonie te bewonderen. Gelukkig is er het project 'E-natuur' dat je toelaat de vogels live te volgen op de website van Natuurpunt. Met de steun van het Kustactieplan van de Vlaamse regering, Europese EFRO-fondsen en private sponsoring bouwde Natuurpunt een vernuftige installatie die via webcamera's op het eiland live-beelden van broedende sternes naar het internet en dus naar je woonkamer loodst. Wil je de sfeer in de kolonie proeven, het broedproces op de voet volgen en de donzige sternekuikens zien opgroeien tot flinke pubers? Surf dan naar www.natuurpunt.be/sternen

Van mei tot augustus wordt de sternensite regelmatig aangevuld met nieuwtjes over het leven op het schiereiland. Bovendien zijn er permanent live-beelden uit de sternekolonie te bewonderen.

Zondagse havenrondvaarten met sternengids

Onder de titel 'Sternes op z'n zondags' organiseert Natuurpunt in de voorhaven van Zeebrugge rondvaarten die je, bij normale weersomstandigheden, tot vlakbij het sterneneiland brengen. Aan boord van de boot River Palace van rederij Euro-Line geniet je niet alleen van een klassieke havenrondvaart, halverwege het traject heb je ook de kans om de sternekolonie van relatief korte afstand te bewonderen. Bovendien vliegen de sternes je er letterlijk om de oren. Enthousiaste medewerkers van Natuurpunt geven je onderweg deskundige uitleg.

Let op: de rondvaarten behoren tot de commerciële activiteiten van Euro-Line. Alle tarieven vind je op www.euro-line.be • volwassenen € 8,70 • kinderen € 6,50 (-12j).

Wanneer Elke zondag van 29 juni tot 17 augustus 2008 • om 14u én om 16u
Waar De River Palace ligt aangemeerd aan de Jacques Brel-steiger in de oude vissershaven in Zeebrugge-Dorp (Tijdokstraat, vlakbij het maritiem themapark Seafront)

Info 0498-43 90 65 (Liesbeth Van Vossel) of 0473-89 48 62 (Aagje De Doncker) • www.natuurpunt.be/sternen

De Baai van Heist

Bye bye saaie stranden!

Wie bij de gedachte aan onze stranden slechts een eentonig samenspel van zee en zand voor ogen ziet, moet dringend eens een blik werpen op de Baai van Heist. Door het staken van zowel machinale strandreiniging als intensieve betreding door wandelaars, bruist het er immers van het leven. Zo kleuren zoutminnende planten het natuureservaat, terwijl de graspieper er zijn ijzingwekkende parachutevlucht demonstreert en speelse pleviertjes pootjebaden in de branding.

Van S naar XL

'Een geluk bij een ongeluk', het moet zowat de samenvatting zijn van hoe de Baai van Heist ontstond. Vandaag de dag kan Heist-West dan wel pronken met een bijzonder brede en fraaie strandvlakte van 50 hectare boordevol duinen, slikken en schorren, begin jaren '70 was dit strand nog ontieligelijk smal. Daar kwam tussen 1977 en 1985 resoluut verandering in door de aanleg van de oostelijke strekdam van de voorhaven van Zeebrugge.

Een deels natuurlijke, deels kunstmatige slib- en zandafzetting in deze luwte bleek een ongewild maar niettemin puik gevolg van de havenwerken. Een grotere afstand tot de zee en bijzonder slijkerig aanvoelend zand vielen bij de modale badgast niet in de smaak.

Resultaat? Minder recreatie en minder betreding maar des te meer kansen voor kieming van talloze pionierplantensoorten en natuurlijke duinvormingsprocessen. In 1997 was de erkenning van de Baai van Heist als Vlaams natuureservaat een feit; het eerste echte strandreservaat was geboren. Het centrale wandelpad en het knuppelpad langs de strekdam bieden de natuurliefhebber een bijzondere kijk op het gebied.

Speelbal van zee en wind

Als speelbal van zee en wind wordt het erg dynamische en veranderlijke landschap van de Baai van Heist voortdurend herkneed. Hier vind je een bijzonder rijke aanspoelgordel van wierentrossen, schelpen, vogelkrenge, drijfhout en turfblokken. Dit zogenaamde 'vloedmerk' mag op andere stranden dan wel steevast opgeruimd worden, gelukkig niet in de Baai van Heist. Het zijn immers net deze vloedmerken die na ondersteuning en ontbinding de broodnodige voedingsbodem vormen voor kieming van aangespoelde zaden van pioniersoorten. Plantjes als zeeraket, stekend loogkruid, zeepostelein of kustmelde doen dienst als een zandvang die op zijn beurt nieuwe soorten als biestarwegras een kans geeft. Biestarwegras is dan ook niet zomaar een grassoort: het verdraagt zout water wonderwel en telkens het ondergestoven raakt, groeit het toch opnieuw uit. Kortom, een doorzettertje dat van cruciaal belang is voor de natuurlijke duinvorming.

Paddenstoelen op het strand

Waar dode halmen biestarwegras of helm door het zand ondergestoven raken, duiken in de herfst paddenstoelen als de fraaie duinveldridderzwam en de duinfranjehoed

op. Ook kan er een door mossen en kruidachtige plantjes gedomineerde schrale, lage vegetatie ontstaan: het mosduin. Behalve typische laagblijvende soorten als muurpeper, zandhoornbloem, kandelaartje en kegelsilene duiken in het duin ook forsere exemplaren op zoals blauwe zeedistel, zeewolfsmelk, bleke morgenster en zeemelkdistel.

Wanneer bij storm en hoge springvloed het zeewater diep in het duin doordringt, ontstaan na het terugtrekken van het water zoute korsten of roestvlekken in de geultjes, het resultaat van de ontmoeting tussen zout zeewater en opwellend zoet grondwater. Kortom, een bijzonder milieu waarin zout en zoet, nat en droog elkaar omhelzen en soorten als hertschoornweegbree, Deens lepelblad, zeeweegbree, schorrezoutgras, zilte schijnspurrie, strandduizendguldenkruid, sierlijke vetmuur, melkkruid, dunstaart, laksteeltje en zee-aster prima gedijen.

Vogelparadijs 'all inclusive'

Duin, slik en schor, stuk voor stuk oefenen ze een bijzondere aantrekkingskracht uit op tal van vogels. Zo zijn de duintjes het broed- en leefgebied van steeds schaarser wordende zangvogels als de kuifleeuwerik, de graspieper en de tapuit. Maar ook de patrijs heeft het naar

zijn zin in de duinen, terwijl de strandleeuwerik de rand van de schorren opzoekt. Waar het hoogstrand bezaaid ligt met een dikke laag schelpen ontstaat een favoriet broedterrein voor de strandplevier, de bontbekplevier en de dwergstern. Vaste stamgasten het jaar rond zijn de tureluur, de bergeend en de scholekster. Die laatste speurt met haar lange snavel in zand en slib naar zeepieren en tweekleppige weekdieren zoals kokkels.

Een heleboel water- en zeevogels, maar ook zeehonden, zijn verkikkerd op het rijke zeeleven in de Baai van Heist. Het laag strand en de ondiepe zee vormen zowat de 'kinderkamer' voor vissoorten als zandspiering, schol en bot. Maar ook de grijze garnaal en de slijkgarnaal komen er in grote getale voor.

Groene Gordel Heist-West

Het gebied tussen Heist en Zeebrugge is er één van bijzonder scherpe landschapscontrasten. Aan de landzijde van de kustweg steken lage weiden en plassen rond de oude vuurtoren van Heist, de Vuurtorenweiden, schril af met een nieuw, meer westelijk gelegen en meer dan vijf meter opgehoogd terrein, de Sashul. Tussen beide in vloeit het Barnse Vaartje, een met bomen overschaduwd afwateringskanaal. Van bonte vlie-

genvanger, bijenorchis tot kleine watersalamander: de Vuurtorenweiden en de Sashul danken hun soortenrijkdom aan de geleidelijke overgangen van nat naar droog. Het jaar rond zorgen grazende Shetlandpony's er voor een lieflijk schouwspel. Vanop het wandelpad kan je ze goed bekijken.

Vlabbij, maar nog verder landinwaarts, liggen de Kleiputten van Heist. In dit historische landschap van microreliëfrijke polderweiden springen bij de eerste aanblik vooral de uitgestrekte rietvelden in het oog die de centraal gelegen plassen scheiden van de weiden. Een waar paradijs voor planten en vogels! Moeraszegge, blauwborst en bruine

kiekendief zijn maar enkele van de typische soorten die hier goed gedijen. Je kunt het gebied vrij betreden op de aangeduide paden.

De Baai van Heist, de Vuurtorenweiden, de Sashul en de Kleiputten van Heist vormen samen de Groene Gordel Heist-West. Door een gepast beheer zorgt het Agentschap voor Natuur en Bos ervoor dat de natuur ook hier alle kansen krijgt om zich ten volle te ontwikkelen. De Groene Gordel Heist-West levert het bewijs: zelfs in de schaduw van een groeiende wereldhaven liggen kansen voor echte natuurbeleving en ontwikkeling van behoorlijk zeldzame natuur!

ZOMERWANDELINGEN IN DE BAAI VAN HEIST EN DE SASHUL (HEIST-AAN-ZEE)

Dinsdagen 15 juli en 19 augustus 2008 om 20u

Kleine vuurtoren op het westelijk uiteinde van de zeedijk van Heist

Bijdrage: 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Gratis voor leden van Natuurpunt. Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

Kustram halte Heist Dijk + 5 minuten wandelen

Op pad in Lissewege & Damme In de ban van het achterland

Brugge mag als 'het Venetië van het Noorden' dan wel wereldwijd gesmaakt worden, eens je de Brugse vesten achter je laat, vouwt het Brugse Ommeland zich in al zijn groene charme open. Het Brugse Ommeland verenigt kanalen en dijken, kastelen en abdijen, beschermde dorpsgezichten en monumenten, historische hoeves en molens, groendomeinen en natuureservaten. In pittoreske polderdorpjes als Lissewege en Damme kan je cultureel genieten en gezellig tafelen feilloos combineren met een fikse wandeling in een brok adembenemende natuur.

Lissewege, het witte dorp

Ooit prijkte de Keltische nederzetting Liswega op de hoger gelegen donken van de eens zo uitgestrekte slikken- en schorrenvlakte langs onze kust. Vandaag de dag ligt Lissewege er oogverblindend bij. Dat laatste valt vooral in het helle zomerlicht soms letterlijk te nemen, wanneer wandelaars er verblind worden door de witgekalkte gevelmuren.

Het witter dan witte dorp wordt bovenal gedomineerd door de indrukwekkende 13de eeuwse Onze-Lieve-Vrouwekerk. Het bouwwerk met monumentale westtoren wordt bejubeld als een meesterwerk van de vroeggotische baksteenarchitectuur. Maar waarom een

dergelijke monumentale kerk met een bijna 50 meter lange toren neerplanten in een polderdorpje? Het antwoord is simpel. Lissewege was destijds niet alleen een bedevaartsoord met een speciale devotie voor een mirakelbeeld van Maria, bovendien was het ook nog eens een strategische tussenstop op de bedevaartroute naar Santiago de Compostella.

Monnickenwerve

Het unieke weidevogelgebied Ter Doest ligt als een groene oase rond Lissewege. Ter Doest is genoemd naar de gelijknamige abdij die Cisterciënzers er omstreeks 1106 optrokken en waarvan alleen nog de monumentale abdij-

schuur rest. Onder impuls van de monniken veranderde het landschap ingrijpend. Zo werden de polders door middel van dijken veroverd op de zee en drooggelegd. In een grote straal rond de abdij werd niet minder dan 25 hectare ontwaterd, uitgebrikt en uitgeveend. De paters delfden hier onder meer veen als brandstof en klei waarmee ze 'moefen' bakten, een speciaal type baksteen dat ze gebruikten voor de bouw van zowel de abdij als de kerk van Lissewege. Vandaag is de oude 'Monnickenwerve' of 'Monnickenmoere' (het moeras van de paters) een prachtig laaggelegen lappendeken van rietkragen, sloten, kamgrasweiden en zilte graslanden. Een verklaring voor de zilte situatie ligt trouwens niet alleen in de voorgeschiedenis als schorre, maar ook in de nabijheid van het hoger gelegen Boudewijnkanaal. Het brakke kanaalwater infiltreert immers in de kanaalbodem- en berm om vervolgens in de lagergelegen weilanden van Ter Doest weer aan de oppervlakte te komen. Zo kunnen een reeks zoutminnende planten zoals zeekraal en zee-aster hier goed gedijen. Ook zeldzame weidevogels zoals de tureluur komen hier tot broeden. Vanuit de ruime kijkhut op de kanaaldijk zie je in het voorjaar de bruine kiekendief boven de rietkragen jagen en met wat geluk hoor je ook het luide gegil van de waterral.

Damme, versterkt met groene wallen

Damme ontstond in de 12de eeuw op de plaats waar – dwars op een zeearm (lees: Het Zwin) – een dam werd opgeworpen. Als voorhaven van Brugge schopte Damme het zelfs tot één van de voornaamste handelshavens van West-Europa. De economische opstoot werd echter al op het einde van de 13de eeuw in de kiem gesmoord door de verzanding van Het Zwin.

De Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) tussen de Geuzen en de Spanjaarden versterkte het ingedommelde dorp tot een zelfbewuste garnizoenstad. De stad kreeg forse aarden verdedigingswallen en een dubbele gracht in de vorm van een zevenster, destijds een meesterstuk van militaire bouwkunde. Eens de Oostenrijkse Successie-oorlog (1745-1748) achter de rug, verloor Damme zijn belang als militaire vesting en veranderden de grachten door verlanding langzaam in moerasbiotopen met moerasbos, rietkragen, ondiepe waterpartijen en hooiland.

Behalve unieke moerasplanten als het blaasjeskruid en de moerasvaren, kan je hier ook typische rietvogels als waterral, kleine karekiet en dodaars bespeuren. In het voorjaar broeden er tal van weidevogels zoals grutto

en kievit. Maar ook in de winter valt rondom Damme steevast wat te beleven, wanneer vele duizenden 'vriezeganzen' – voornamelijk kolganzen en kleine rietganzen uit het hoge noorden – komen overwinteren in de oostkustpolder.

In samenwerking met Natuurpunt en Toerisme Damme en met Europese steun vatte de Provincie West-Vlaanderen in 2007 de restauratiewerken van een gedeelte van de Oude Stadswallen aan. Zo is het natuurgebied voortaan een waterpartij rijker, een verademing voor tal van waterinsecten en amfibieën.

Ook de oude schaapskooi werd in ere hersteld. De geslaagde restauratie van de Oude Stadswallen toont hoe mooi natuurwaarden en cultuurhistorisch belang kunnen samengaan.

Rondom Damme en de Oude Stadswallen kan je heerlijk wandelen en fietsen. De prachtige dijken van de Damse Vaart staan bekend als ideale fietswegen. Toerisme Damme en Natuurpunt werken aan een vrij toegankelijk wandelpad langs en doorheen de Oude Stadswallen. De kwetsbare zone achter de oude Schellemolen kan je enkel met een gids bezoeken.

ZOMERWANDELINGEN IN DE OUDE STADSWALLEN (DAMME)

Elke maandag in juli en augustus 2008 om 10u30

Aan de windmolen van Damme (Schellemolen, langs de Vaart)

TER DOEST (LISSEWEGE)

Zaterdag 9 en 23 augustus 2008 om 13u30

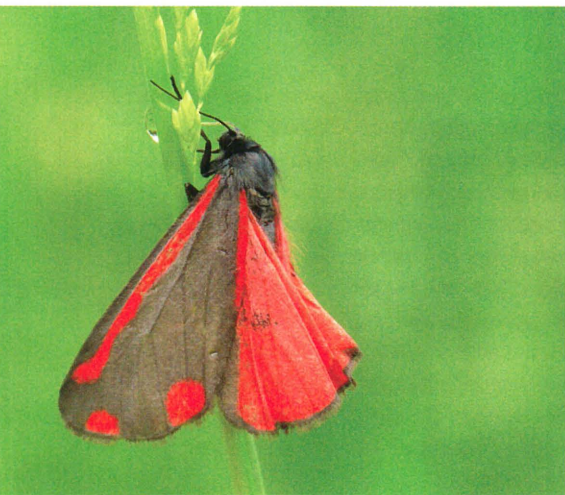
aan de kerk van Lissewege

Bijdrage voor de wandelingen: 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Gratis voor leden van Natuurpunt. Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

Zwinduinen en -polders Languit tussen 'Het Zoute' en Het Zwin

De westkust kan dan al pronken met bijzonder brede duinen, aan de oostkust is een duin doorgaans beduidend smaller. Uitzondering is het natuurcomplex dat de Zwinvlakte en de nabijgelegen Zwinduinen en -polders beslaat. Dankzij de recente aankoop van Het Zwin en de uitvoering van het Europese natuurherstelproject Life Zeno in de Zwinduinen en -polders door het Agentschap voor Natuur en Bos ziet de toekomst van dit unieke landschap van duinen, schorren en polders er rooskleuriger uit dan ooit. Eindeloos wandel- en fietsplezier krijg je er zomaar bovenop!

Herinneringen aan een zilt verleden

Het Zwin en de Zwinduinen en -polders staan garant voor een boeiende verscheidenheid aan landschapstypes en natuurlijke biotopen. Zo strekken zich voor de zeedijk door strandopspuitingen ontstane zeeleepduinen uit met een begroeiing van helm, duindoorn en blauwe zeedistel. Even achter de dijk schuilen dan weer de oorspronkelijke zeeleepduinen en enkele door wind en betreding ontstane stuifkuilen.

Liefhebbers van droogte zoals duinsterretje, zandzegge en geel walstro hebben het danig naar hun zin op de kurkdroge duinruggen, terwijl je in het lagergelegen vochtig grasland nog enkele exemplaren van strandduizendguldenkruid en duingentiaan kan bespeuren. Tussen de al flink 'verstruweelde' Zandplaatduinen en de meer landinwaarts gelegen duinweiden van de Kleyne Vlakte bevindt zich een gordel van aangeplante bossen met voornamelijk wilgen, zeedennen en cultuurpopulieren. Her en der bespeur je nog planten die herinneren aan het zilte verleden als schorrebiotoop, zoals zeebies en zilt torkruid.

Leven in de duinen

De variatie aan biotopen trekt uiteraard ook een waar arsenaal dieren aan. Zo zie je er vlinders als oranje en bruin zandoogje, bruin blauwtje en de Sint-Jacobsvlinder. Deze laatste is geen dagvlinder, maar een nachtvlinder die overdag actief is. Hij is de 'producent' van de zwart-oranje gestreepte zebrarupsen die je overal in de duinen aantreft, almaar vretend aan of op zoek naar Jacobskruiskruid, hun enige voedselplant in deze omgeving.

Rugstreepvossen en bruine kikkers voelen zich thuis in de talrijke duinpoelen, waarvan sommige ook dienst doen als veedrinkpoel. Vaak geziene zoogdieren in de duinen zijn konijnen; hazen vind je dan weer in de polders. Wat meer is, zelfs wezels, hermelijnen en bunzingen vinden de weg richting Zwinduinen en -polders. Tijdens herfst en winter zijn de uitgestrekte struwelen een geliefkoosde halte voor troepen koperwieken en kramsvogels op zoek naar bessen, vooral dan van de duindoorn. Uitkijkend naar rust en voedsel strijken honderden kolganzen, wulpen en kemphanen neer in de Kleyne Vlakte. Ook bijzondere vogels als de kleine zilverreiger of een groepje lepelaars blazen er soms even uit.

Alle hens aan dek!

Verdroging, rustverstoring en overwoekering door duindoorn, wilgen en duinriet hebben de natuurwaarden van de Zwinduinen en -polders de afgelopen decennia behoorlijk toegetakeld. Vogels als tapuit en amfibieën als de boomkikker planten zich er niet langer voort. De harlekijnorchis is zelfs al helemaal verdwenen. Tal van internationale beschermingsstatuten, zoals de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen, verplichten de Vlaamse overheid evenwel om maatregelen te treffen die de natuurwaarden van het gebied behouden, herstellen en verder ontwikkelen.

Eind 2007 gingen de eerste werken in het kader van ZENO ('Zwinduinen Ecologische Natuurontwikkeling') van start,

een natuurherstelproject van het Agentschap voor Natuur en Bos. In een eerste fase werd de voormalige jumping in het zuiden van het gebied aangepakt. Er werden bomen gekapt en geknot, prikkeldraad en betonresten verwijderd en een poel aangelegd. Een heleboel inspanningen met een duidelijk doel voor ogen: het herstel van vochtige duinvalleien om zo enkele bijzondere vogelsoorten terug te krijgen en het leefgebied van de beschermde kamsalamander, boomkikker en rugstreeppad te herstellen.

De inrichting van een eerste begrazingsraster voor Shetlandpony's en ezels gaat het overwoekeren van duinen door grassen en struiken tegen en biedt zo meer

kansen aan een rijk landschap van bloemrijke duingraslanden, mosduinen en vochtige duinvalleien. Ondertussen wordt ook werk gemaakt van gescheiden wandel-, fiets- en ruitersporen. Of hoe ZENO zowel mens als natuur in de watten legt.

Info: www.lifennatuurzeno.be

ZOMERWANDELINGEN IN DE ZWINDUINEN EN -POLDERS (KNOKKE)

Elke woensdag in juli en augustus 2008 om 14u

 Op het Oosthoekplein in Knokke-Het Zoute

 Bijdrage: 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Gratis voor leden van Natuurpunt. Info: 0475-55 68 42 (Jan Loos)

 Kusttram halte Knokke Station + bus lijn 12 of 13

16 tot 21
augustus
2008

Walvis mee!

Welkom in de Golf van Biskaje

Zin in een cruise 'anders dan anders'? Trek er dan samen met Natuurpunt en Ultimate Pelagics op uit om de einder af te speuren naar walvissen, dolfijnen, bruinvissen en tal van zeevogels. Een ronduit adembenemende trip die je in zes dagen van Calais richting Golf van Biskaje voert. Er is niet alleen heel wat natuurschoon, ook het cruiseschip MV Princess Danae heeft werkelijk alles aan boord om elke passagier een comfortabel, ja zelfs luxueus verblijf te bieden. Bovendien staat een enthousiast team van ervaren spotters je dag in dag uit bij, terwijl een intercomsysteem je op de hoogte brengt telkens wanneer dolfijnen, walvissen of uitzonderlijke zeevogels zich ophouden in de buurt van het schip. Als smaakmaker alvast het sfeervolle relaas van een voorbije editie.

Welcome on board

Het is al laat in de namiddag wanneer honderden natuurliefhebbers, de kolossale foto-lenzen, verrekijkers, vouwstoeltjes en telescopen onder de arm, verzamelen blazen aan de flank van het gigantische cruiseschip waar een erehaag van piekfijn uitgedoste crewleden hen opwacht.

Wanneer je om je heen kijkt – geen Nicole en Hugo, geen kaviaar of modieuze hoeden – alleen maar walvisspotters die uit zijn op een even onvergetelijke als leerrijke ervaring. Touroperator Ultimate Pelagics laat zich dan ook ruggeleunen door experts van het Biscay Dolphin Research Program (BDRP), een kleine groep wetenschappers met 13 jaar ervaring inzake dagelijkse zeezoogdiertellingen in de Golf van Biskaje.

De Golf van Biskaje is een uitgelezen locatie. Op de rand van de continentale plaat schiet de oceaانبodem immers plots steil naar beneden, van 100 naar meer dan 4.000 meter diep. 'Ideaal voor walvissen en dolfijnen', vertelt Clive. 'De sterke oceaanstroming stuwt er mineraalrijk water uit de koude, gitzwarte diepzee naar de warmere, ondiepe strook voor de kust van Spanje en Frankrijk. Net boven deze voedselrijke opwellingen troepen walvissen en dolfijnen samen'.

Kijken en klikken

De volgende ochtend staan de walvisspotters al vroeg op de uitkijk, hun wederhelften liggen languit lezend op het zonnedek, terwijl de ukken in het zwembad plonzen.

Ik wacht en kijk. Een zoute wind waait zacht langs mijn bruinend gezicht. Alles is rustig. Tot ineens de stem van Clive, directeur van BDRP, weerklinkt: 'Kortsnuitdolfijnen, op elf uur, komen recht op het schip af!'. Yes! Vlakbij duidt een groepje dolfijnen op, spelend in de golfslag van ons schip. Niets dan lachende gezichten en het razende geklik van fototoestellen.

De onzichtbare maar onbetwistbare ceremoniemeester van de cruise is ongetwijfeld Clive. Telkens zijn stem door de intercom klinkt, zet de hele meute het met grote walvisverwachting op een lopen richting dekken. Weerklinkt 'Blow!', dan is dat voor walvisspotters het signaal om te turen naar 'spuitende' walvissen. Een hoge spuitfontein ontploft van net onder de waterspiegel. Ondertussen haalt een Gewone vinvis adem na een lange diepzeeduik. Clive navigeert het schip traag naar de zee-reus, 20 meter lang, 50 ton zwaar. We staan oog in oog met het tweede grootste dier dat ooit op aarde leefde wanneer die op amper tien meter van ons schip een tweede keer naar boven komt. Je kan hem horen ademen! Voor velen is dit de allereerste walvis ooit. Ik ben even helemaal van de wereld.

De nachtmerrie van elke chefkok

'Potvis, op drie uur, een wijffe met kalf!'. De stem van Clive doet het hele restaurant leeglopen en drijft de chefkok tot wanhoop. Tientallen borden met gepocheerde zalmfilet worden in de steek gelaten. Een Potvis gaat nu eenmaal voor. Aan stuurboord steekt een merkwaardig beest zijn vierkante kop uit het water, alsof hij het schip wil bemonsteren. 'Spyhopping', heet dat in walviskijkersjargon, aldus één van de walvisgidsen aan boord. Tegen de avond komen ook de vogelaars aan hun trekken want Clive stuurt de kapitein naar een Baskische vissersboot die achtervolgd wordt door een massa vogels, happend naar visafval dat overboord wordt gegooid. Grauwe pijlstormvogels, Jan-van-Genten, Europese stormvogeltjes, ja zelfs een Wilson's stormvogeltje. En dan hebben we het nog niet eens over de Rubberachtige Grienden, 11 gelittekende Grampers, Grote pijlstormvogels, de enigmatische Dolfijn van Cuvier, adulte Vorkstaartmeeuwen, 178 Gestreepte dolfijnen, 68 Tuimelaars, een zeldzame Kleine pijlstormvogel, geschifte Maanvissen of vele zangvogeltjes die even aan boord op adem komen op hun lange trektocht van Europa naar Afrika. Kortom, zeg nooit zo maar 'cruise' tegen een 'ecocruise'. Natuurliefhebbers varen immers van de ene verbazing naar de andere.

De ultieme dolfijn-, walvis- en zeevogelexcursie in de Golf van Biskaje

16 - 21 augustus 2008 • Vertrek vanuit Calais

INBEGREPEN IN DE PRIJS

- 5 nachten 'full board' op het luxueuse cruiseschip MV Princess Danae
- alle maaltijden aan boord
- professionele begeleiding
- gratis parking in de haven van Calais
- haventaksen
- wildlife lezingen & boekenstand

KAJUITEN

- Superior 2 persoons buitenkajuit € 949
- Premium 2 persoons buitenkajuit € 899
- Economy 2 persoons buitenkajuit € 799
- 3 ligplaatsen buitenkajuit € 649
- 4 ligplaatsen buitenkajuit € 599

PRIJS P.P.

Voor meer informatie of boekingen: www.natuurpunt.be/ultimatepelagics
Deze trip wordt u aangeboden in samenwerking met Ultimate Pelagics: www.ultimatepelagics.com

Winter in Damme

Heerlijk onthaasten tussen vriezeganzen

Het groene polderland rond Damme oefent niet alleen een onweerstaanbare aantrekkingskracht uit op wandelaars, fietsers en andere zachte recreanten, ook voor tal van vogels vormt de oostkustpolder een aantrekkingspool.

Zo zijn de natte graslanden van december tot februari de vaste stek voor duizenden eenden, ganzen en broedvogels uit het hoge noorden die de Vlaamse polders opzoeken om er te overwinteren.

Typische wintergasten als smient, wintertaling en kolgans voelen zich thuis in de oostkustpolders. Van de kleine rietgans vertoeft hier zelfs geregeld bijna de hele broedkolonie van Spitsbergen! Samen met onder meer Nederland draagt Vlaanderen dan ook een internationale verantwoordelijkheid voor het behoud van deze waardevolle populaties.

Vogelfestival Weekend 20-21 december 2008

Zaterdag 20 en zondag 21 december verzamelen natuurliefhebbers uit binnen- en buitenland in Damme voor het jaarlijkse Vogelfestival, een uiterst sfeervolle winterse natuurhappening om duimen en vingers van af te likken!

Terwijl jij je inschrijft bij Toerisme Damme in 'Huyse de Grote Sterre' zijn de ganzenspotters van Natuurpunt al overal in de oostkustpolder op zoek naar groepen ganzen. Hun waarnemingen worden onafgebroken doorgestuurd naar het 'vluchtverkeerscentrum', waarvan jij even later al puike informatie ontvangt over de uitgelezen locaties om ganzen te gaan bewonderen.

Maar natuurlijk eerst even inschrijven! Voor 5 euro (leden Natuurpunt) of 7,50 euro (niet-leden) krijg je al een 'boeketje Damme'. Met-

een goed voor een bon voor een kop koffie of thee in de onthaalruimte van het vluchtverkeerscentrum, een ticket voor de bus of toeristentrein die je richting ganzen vervoert, een toegangsticket voor het uitkijktplatform bovenop de stompe kerktoren van Damme én als uitsmijter een bon voor een verkwikkend Maerlantbiertje in één van de plaatselijke hercazaken.

Goed om weten: kinderen tot 12 jaar nemen gratis deel aan het Vogelfestival.

Nadat je in 'Huyse de Grote Sterre' de prachtige tentoonstelling over het landschap van Damme bezocht, ben je helemaal klaar voor de 'ganzen-

tips' van het vluchtverkeerscentrum, dat voor de gelegenheid zijn intrek heeft genomen in de hallen van het monumentale stadhuis. Met een rugzakje boordevol kennis stap je even later al op het toeristentreintje dat je tot vlakbij de vriezeganzen brengt. De gidsen van Natuurpunt en de Franstalige zusterorganisatie Natagora geven je onderweg deskundige uitleg.

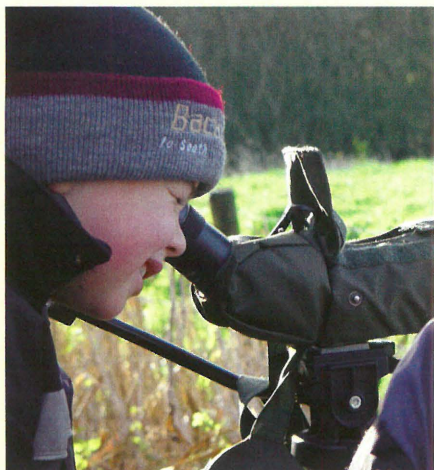
Op wandelafstand van het stadhuis maar met adembenemend zicht op de mooiste polderweiden slaat Sights of Nature, optiek-partner van Natuurpunt, zijn tenten op.

Je kan er vogels kijken door zowat alle verrekijkers en telescopen die te koop zijn in de

Natuurpunt-winkel. Beslist een unieke kans voor wie een aankoop overweegt! Als kers op de taart kan je ook de 43 meter hoge kerktoeren van Damme beklimmen – uiteraard langs de binnenkant – om de omgeving af te speuren met telescopen van op het kijkplatform. Genieten in en rond Damme stopt gelukkig niet bij vogels kijken. Zo kunnen fijnproevers inschrijven voor een 'boeketje Damme culinair'. Voor 20 euro (leden) of 22,50 euro (niet-leden) krijg je dan bovenop de voordelen van het 'boeketje Damme' ook nog eens een dagmenu aangeboden in één van de deelnemende restaurants.

Voor wie er een ontspannen weekendje van wil maken, is er zelfs een 'arrangement Vogelfestival' voorzien. Voor 155 euro (leden Natuurpunt) of 165 euro (niet-leden) biedt Toerisme Damme je behalve de voordelen van het 'boeketje Damme' ook twee overnachtingen (van vrijdagavond tot zondagochtend) aan in een hotelletje of Bed & Breakfast, een gastronomisch diner op vrijdagavond en een lunch op zaterdag. Op de koop toe staat het weekend lang ook een fiets ter beschikking, ontvang je een brochure van de Erfgoedwandering Damme, krijg je gratis toegang tot het Uilenspiegelmuseum en trakteert de molenaar in de Molen van Hoeke op zondagmorgen met een zakje meel.

Reserveren aanbevolen! Snelle beslissers weten zich immers verzekerd van een koninklijk onthaal tijdens het winters Vogelfestival!

Info: www.vogelfestival.be

Inschrijvingen:
Toerisme Damme
050-28 86 10 • toerisme@damme.be.

Gebeten door vogels en natuurobservatie?
www.natuurfestival.be

Met de energieke steun van **Electrabel** **svsz**

Provinciaal Natuurpark Zwin

Sla je vleugels uit

Wie zijn klassiekers kent, kent Het Zwin. Sinds jaar en dag houden bussen boordevol schoolkinderen er stevast halt voor een wandelingetje met zicht op de weidse Zwinvlakte. Herinneringen aan boterhammetjes opeten op een bankje terwijl zich voor je ogen een wonderde wereld van vogels ontvouwt. 'Op schoolreis naar Het Zwin', het staat gegrift in ons collectieve geheugen. De tijd lijkt er dan wel stil te staan, sinds het vogelpark van Het Zwin in oktober 2006 in handen kwam van de Provincie West-Vlaanderen en omgedoopt werd tot 'Provinciaal Natuurpark Zwin' gonst het er meer dan ooit van de bedrijvigheid.

Royale roots

Even na de Eerste Wereldoorlog werden er volop plannen gesmeed om van Knokke de

mondaine badplaats bij uitstek te maken, een droom die uitgetekend werd door vastgoedfirma Compagnie het Zoute. Koning Leopold III liet er een fraaie vakantievilla optrekken die bijzonder in trek was bij Koningin Astrid en de koningskinderen. Na het tragische auto-ongeval van de koningin in 1935 raakte de villa echter in verval, zodat hij even na de Tweede Wereldoorlog alweer in handen kwam van de Compagnie. Graaf Leon Lippens, behalve directeur van de Compagnie ook natuurliefhebber, riep het buitendijks natuurgebied van Het Zwin in 1952 uit tot natuurreservaat, het allereerste in België.

Ondertussen onderging het voormalige koninklijke domein een facelift. Een educatief vogelpark met inheemse en Europese vogelsoorten gaf bezoekers voortaan de kans om de vogelsoorten die ze tijdens een wandeling in het natuurgebied slechts van veraf zagen, van naderbij te bewonderen.

Toegangspoort tot slikken & schorren

Elk jaar vinden ongeveer 100 000 mensen de weg naar het Provinciaal Natuurpark Zwin. Zo komen heel wat natuurliefhebbers er genieten van het panoramisch zicht op het natuurgebied Het Zwin (130 hectare) dat eigendom

is van de Vlaamse overheid. Scholen en verenigingen zijn dan weer vooral gecharmeerd door het ruime aanbod workshops en tentoonstellingen. Zo loopt er in 2008 de tentoonstelling 'Expeditie ooievaar' die het reilen en zeilen volgt van enkele ooievaars met satellietzender. Behalve de klassieke geleide wandeling zijn er allerhande themawandelingen en workshops: van inleefwandelingen voor kleuters over veldlabo's tot workshops vogels observeren en ooievaarwandelingen in de vroege zomermaanden. Van half augustus tot eind september is het wetenschappelijk ringwerk evenwel de onbetwiste blikvanger. In het Provinciaal Natuurpark Zwin worden jaarlijks duizenden trekvogels gevangen, geringsd en weer losgelaten. Een niet te missen spektakel voor groot en klein!

Provinciaal Natuurpark Zwin

Graaf L. Lippensdreef 8 • Knokke-Heist
tel 050-60 70 86 • fax 050-62 20 00

info@zwin.be

www.zwin.be

Openingsuren

9u tot 17u30 (Pasen tot eind september)

9u tot 16u30 (begin oktober tot Pasen)

Ecover, 't is ecologisch!

Ecover's ecologische was- en reinigingsmiddelen worden gemaakt op basis van hernieuwbare plantaardige grondstoffen en mineralen. Zij worden al meer dan 25 jaar op een ecologisch, economisch en sociaal verantwoorde manier geproduceerd, in een unieke ecologische fabriek. Eerlijk en open, met respect voor mens, dier en milieu. Meer info op www.ecover.com

